

JIHOČESKÁ UNIVERZITA V ČESKÝCH BUDĚJOVICÍCH
PEDAGOGICKÁ FAKULTA
KATEDRA PEDAGOGIKY A PSYCHOLOGIE

**Spolupráce mateřské školy a rodiny v oblasti
environmentálního vzdělávání**

Bakalářská práce

Vedoucí bakalářské práce:

Ing. Lenka Smržová

Vypracovala:

Barbora Černá

České Budějovice 2012

Prohlášení

Prohlašuji, že jsem svoji bakalářskou práci vypracovala samostatně pouze s použitím pramenů a literatury uvedených v seznamu citované literatury.

Prohlašuji, že v souladu s § 47b zákona č. 111/1998 Sb. v platném znění souhlasím se zveřejněním své bakalářské práce, a to v nezkrácené podobě elektronickou cestou ve veřejně přístupné části databáze STAG provozované Jihočeskou univerzitou v Českých Budějovicích na jejích internetových stránkách, a to se zachováním mého autorského práva k odevzdanému textu této kvalifikační práce. Souhlasím dále s tím, aby toutéž elektronickou cestou byly v souladu s uvedeným ustanovením zákona č. 111/1998 Sb. zveřejněny posudky školitele a oponentů práce i záznam o průběhu a výsledku obhajoby kvalifikační práce. Rovněž souhlasím s porovnáním textu mé kvalifikační práce s databází kvalifikačních prací Theses.cz provozovanou Národním registrem vysokoškolských kvalifikačních prací a systémem na odhalování plagiátů.

V Českých Budějovicích, 30. března 2012

Barbora Černá

Poděkování

Děkuji vedoucí bakalářské práce Ing. Lence Smržové za trpělivost, odborné vedení a zajímavé podněty při psaní mé práce.

Můj dík patří také všem lidem, kteří se zúčastnili dotazníkového šetření, všem, kteří byli ochotní se mnou diskutovat na téma mé práce a samozřejmě pedagogickým pracovníkům mateřských škol, kteří mi umožnili provést průzkum v jejich školách. Upřímně také děkuji všem členům rodiny za všestrannou podporu.

Abstrakt

Práce pojednává o spolupráci mateřské školy a rodiny v oblasti environmentálního vzdělávání a výchovy dětí předškolního věku. Teoretická část je zaměřena na vysvětlení pojmů a funkcí rodiny, mateřské školy a environmentální výchovy. Jsou zde vypsány možné formy spolupráce mateřské školy a rodiny v této oblasti. V praktické části jsou vymezeny cíle a metodika práce a provedena analýza dotazníkového šetření. Na závěr je uskutečněno celkové shrnutí výsledků výzkumu. Poslední část práce představují návrhy společných aktivit pro rodiče a mateřské školy s environmentální tematikou.

Klíčová slova: mateřská škola, rodina, spolupráce, environmentální výchova

Abstract

The work deals with the cooperation of the nursery school and the family in the area of environmental education and education of pre-school children. The theoretical part is focused on explanation of concepts and functions of the family, nursery school and environmental education. There are listed possible forms of cooperation of nursery school and the family in this area. In the practical part of this work, there are determined objectives and methodology of work and analysis of the questionnaire survey. Finally, a summary of the whole research results is carried out. The last part of this work represents proposals of joint activities for parents and nursery schools with environmental themes.

Key words: nursery school, family, co-operation, environmental education

OBSAH

ÚVOD	6
1 TEORETICKÁ ČÁST.....	7
1.1 Rodina, mateřská škola a jejich spolupráce.....	7
1.1.1 Rodina v současném pojetí	7
1.1.1.1 <i>Definice pojmu</i>	7
1.1.1.2 <i>Funkce rodiny</i>	8
1.1.2 Mateřská škola	9
1.1.2.1 <i>Předškolní vzdělávání v mateřské škole</i>	10
1.1.2.2 <i>Funkce mateřské školy</i>	11
1.1.3 Spolupráce mateřské školy a rodiny.....	11
1.1.3.1 <i>Zásady spolupráce mateřské školy a rodiny</i>	12
1.2 Environmentální výchova	14
1.2.1 Environmentální výchova v mateřské škole	15
1.2.1.1 <i>Metody environmentálního vzdělávání v mateřské škole</i>	15
1.3 Spolupráce mateřské školy a rodiny v environmentální výchově	16
1.3.1 Možnosti vzájemné spolupráce.....	17
1.3.2 Přínosy spolupráce v této oblasti	18
2 PRAKTICKÁ ČÁST	20
2.1 Cíle práce.....	20
2.2 Metodika práce	21
2.2.1 <i>Metoda dotazníkového šetření</i>	21
2.3 Analýza dotazníků pro pedagogické pracovníky mateřských škol.....	22
2.4 Analýza dotazníků pro rodiče dětí, které navštěvují mateřskou školu	32
3 VYHODNOCENÍ VÝSLEDKŮ	41
3.1 Porovnání odpovědí rodičů a pedagogických pracovníků MŠ.....	41
3.1.1 <i>Možnost spolupráce rodičů s MŠ v oblasti env. vzdělávání</i>	41
3.1.2 <i>Nejčastěji nabízené aktivity v rámci spolupráce MŠ a rodiny</i>	42
3.2 Porovnání venkovských a městských mateřských škol	44
3.2.1 <i>Možnost rodičů podílet se na společných akcích s MŠ</i>	44
3.2.2 <i>Uskutečněná akce nebo projekt s rodiči, s env. tematikou</i>	45
3.3 Shrnutí výsledků výzkumu.....	46
3.3.1 <i>Komentář výsledků</i>	47

4 NÁVRHY SPOLEČNÝCH AKTIVIT S ENVIRONMENTÁLNÍ	
TÉMATIKOU PROHLUBUJÍCÍ SPOLUPRÁCI MŠ A RODINY	49
4.1 „Jablkobraní“	49
4.2 „Jako lesní mravenci“	51
ZÁVĚR	55
POUŽITÉ ZDROJE.....	57
SEZNAM GRAFŮ.....	58
SEZNAM OBRÁZKŮ.....	59
PŘÍLOHY	60

ÚVOD

Jelikož mám ráda přírodu a většinu svých volnočasových aktivit trávím právě ve spojení s ní, uvědomuji si i důležitost její ochrany. Myslím si, že pokud si dítě osvojí lásku, respekt a úctu k přírodě v útlém věku, bude se jeho chování v dospělosti odvíjet od těchto základů. Z tohoto důvodu považuji environmentální vzdělávání předškolních dětí za podstatnou a významnou část vzdělávacího procesu v počátečním stupni vzdělávání.

Poněvadž ve vzdělávání a výchově dítěte, které dochází do mateřské školy, hraje velkou roli jak rodina, tak mateřská škola, myslím, že je velice důležité, aby spolu obě strany spolupracovaly, vzájemně se respektovaly a podporovaly. Zamyšlení nad touto problematikou mě vedlo k napsání této práce.

Teoretická část je věnována vysvětlení základních termínů, se kterými budu během výzkumu pracovat. Je zde vysvětlen pojem rodiny a její funkce, mateřské školy a environmentální výchovy. Hlavní pozornost je věnována vzájemné spolupráci mateřské školy a rodiny v oblasti environmentálního vzdělávání a vymezení možností vzájemné spolupráce v této oblasti.

V praktické části je zpracována analýza dotazníkového šetření. Ke sběru potřebných dat kvantitativního výzkumu jsem vytvořila dva dotazníky. Jeden pro rodiče dětí, které navštěvují mateřskou školu, a druhý pro pedagogické pracovníky mateřských škol. Výsledky výzkumu jsou znázorněny v podobě grafů a kontingenčních vazeb a jsou upřesněny doplňujícím textem.

Práce také obsahuje návrhy společných aktivit s environmentální tematikou, které mají za úkol podpořit a prohloubit spolupráci mateřské školy a rodiny v environmentální oblasti.

Cílem práce je zjistit, zda mateřské školy umožňují rodičům dětí spolupráci v environmentální oblasti a zda mají rodiče vůbec zájem se na této spolupráci podílet.

1 TEORETICKÁ ČÁST

1.1 Rodina, mateřská škola a jejich spolupráce

1.1.1 Rodina v současném pojetí

1.1.1.1 Definice pojmu

Jednoznačně definovat pojem rodiny je velmi problematické. Záleží na tom, z jakého pohledu na rodinu nahlížíme.

Jelikož téma mé bakalářské práce úzce souvisí s výchovou a pedagogikou, je pro mě klíčový právě pedagogický úhel pohledu na rodinu jako samostatnou funkční jednotku.

Pedagogové na rodinu nahlíží jako na první výchovně vzdělávací jednotku, ve které dítě získává prvotní zkušenosti a dovednosti, poznává své okolí, navazuje první citové vazby. Rodina zde plní funkci výchovně - socializační.

Z ekonomického hlediska můžeme rodinu chápat jako převážně výrobní nebo spotřební jednotku, která se podílí na rozvoji ekonomického systému společnosti.

Ze sociologického hlediska představuje rodinu skupina osob, které mezi sebou pojí pokrevní svazky, manželství nebo adopce. Zároveň zde platí nepsané pravidlo, že se dospělí členové starají o děti.

Podle velkého psychologického slovníku je rodina „*společenská skupina spojená manželstvím nebo pokrevními vztahy, odpovědností a vzájemnou pomocí*“ (Hartl, Hartlová, 2010, s. 504).

Velký sociologický slovník vysvětluje rodinu jako původní a nejdůležitější společenskou skupinu a instituci s hlavními funkcemi reprodukce, výchovy, socializace a přenosu kulturních vzorů (Petrušek a kol., 1996).

Podle Josefa Výrosta zní definice rodiny následovně: „*Rodina je jakýmsi nejuniverzálnějším socializačním činitelem, který poskytuje jedinci identifikační vzory, seznamuje ho s předpokládaným chováním pro mužskou a ženskou roli. Učí jedince reagovat žádoucím způsobem v procesu interakce a umožňuje mu praktické ověření získaných dovedností v rámci rodiny. Uplatňuje se jako regulátor chování jedince a poskytuje mu společensky žádoucí normy. Pod vlivem rodinného působení se vytváří*

postoj k personálnimu okolí, k sobě samému i společnosti obecně.“ (Výrost, Slaměník, 1998, s. 303)

1.1.1.2 Funkce rodiny

Nároky a požadavky na rodinu v současné společnosti neustále vzrůstají. Aby rodina byla plně funkční sociální jednotkou, musí zastávat určité funkce, které jsou velice podstatné a důležité jak pro všechny členy rodiny, tak i pro celou společnost.

Blahoslav Kraus ve své knize *Základy sociální pedagogiky* uvádí tyto funkce rodiny:

a. Biologicko - reprodukční funkce

Podstatou a posláním rodiny je reprodukce nové populace. Biologicko - reprodukční funkce má důležitý význam jak pro jedince, kteří rodinu tvoří, tak pro celou společnost. Pro tu rodina představuje stabilní reprodukční základnu, která je důležitá pro její růst a rozvoj.

b. Sociálně - ekonomická funkce

Rodina působí jako důležitý prvek pro existenci a rozvoj ekonomického systému společnosti. Členové rodiny se zapojují do pracovního procesu výkonem určitého povolání. Z tohoto pohledu je důležité i to, kolik dětí rodina má, jakého dosáhnou vzdělání a kterou profesi budou ovládat a vykonávat. Rodina se také stává významným spotřebitelem, na němž je závislý trh.

c. Ochranná (zaopatřovací, pečovatelská) funkce

V rámci této funkce musí rodina zajišťovat základní životní potřeby všech svých členů a starat se o jejich materiální zabezpečení.

d. Sociálně - výchovná funkce

Rodina, jakožto první sociální skupina, v níž se dítě ocitá, má za úkol připravit dítě na praktický život, učit ho osvojení základních návyků a způsobů chování běžných ve společnosti.

e. Rekreační, relaxační a zábavná funkce

Rodiče by neměly zapomínat na aktivity a činnosti, které všem členům rodiny navozují pohodu, radost a sbližují rodinné příslušníky. Tato funkce rodiny spočívá převážně v trávení společného volného času, zájmových činnostech a způsobu trávení dovolené. Tyto činnosti mají veliký význam především pro děti.

f. Emocionální funkce

Tato funkce je pro rodinu nesmírně důležitá a nezastupitelná. Jedině rodina dokáže vytvořit tak důležité a podstatné citové zázemí, pocit bezpečí, lásky a jistoty, které dítě potřebuje pro svůj zdravý psychický i tělesný růst (Kraus, 2008).

Zdeněk Matějček ve své knize Rodiče a děti v psychologickém poradenství uvádí, že ačkoli rodina není jedinou institucí, která formuje osobnost dítěte, má jedinečné a nenahraditelné postavení v uspokojování jeho základních psychických potřeb. Ty dítě potřebuje, aby se mohlo zdravě vyvíjet po duševní stránce. V rodinném soužití se uskutečňuje vzájemné uspokojování psychických potřeb rodičů i dětí (Matějček, 1992).

1.1.2 Mateřská škola

Mateřská škola je instituce, která zajišťuje předškolní vzdělávání dětí ve věku zpravidla od tří do šesti let. Mateřské školy se organizačně dělí na třídy, které jsou buď homogenního či heterogenního rázu. V homogenních třídách jsou vzdělávány děti stejného věku, v heterogenních věku různého. Obě varianty mají své výhody i nevýhody.

Podle toho, kdo školu zřizuje, můžeme mateřské školy rozdělit na státní, církevní a soukromé. Ve výchovně vzdělávacím procesu hrají svou roli i mateřská centra, či jiná speciální zařízení pro děti předškolního věku.

1.1.2.1 Předškolní vzdělávání v mateřské škole

Předškolní vzdělávání v České republice není povinné, představuje však první a velice důležitý pilíř vzdělávací soustavy, který v budoucím životě a vzdělávání jedince nese nenahraditelný význam.

Vzdělávání je organizováno a řízeno pokyny a požadavky ministerstva školství, které jsou vymezeny ve školském zákonu č. 561/2004 Sb., o předškolním, základním, středním, vyšším odborném a jiném vzdělávání (RVP PV, 2006).

V minulosti prošlo předškolní vzdělávání několika důležitými změnami. Postupně se měnil obsah i formy výchovně - vzdělávacího procesu a celkový pohled na jedince. V současnosti podléhá předškolní vzdělávání novým kurikulárním dokumentům, které jsou vytvářeny na dvou úrovních - státní a školní. Státní úroveň představují Národní program vzdělávání (NPV) a Rámcové vzdělávací programy (RVP). V NPV jsou formulovány požadavky na vzdělávání jako celku, RVP vymezuje rámce vzdělávání pro jednotlivé vzdělávací etapy (pro předškolní, základní, střední a vyšší vzdělávání). Školní úroveň zastupují školní vzdělávací programy (ŠVP), podle kterých se poté uskutečňuje vzdělávání na konkrétních školách. Každá škola si vytváří svůj školní vzdělávací program podle stanovených zásad v příslušném RVP.

Základním dokumentem, který usměrňuje institucionální předškolní výchovu je Rámcově vzdělávací program pro předškolní vzdělávání (RVP PV), který je podkladem pro vytvoření školního vzdělávacího programu konkrétních škol, s ohledem na podmínky, specifika a možnosti školy (RVP PV, 2006).

Vzdělávací obsah, neboli kurikulum v předškolním vzdělávání můžeme chápat jako:

- vzdělávací program, který vymezuje směr, délku a cíle cesty
- obsahovou náplň vzdělávání
- dosažený výsledek, jež představuje celkový osobnostní rozvoj dítěte (Bečvářová, 2003).

Podle Průchy „kurikulum definuje cíle, vývojové charakteristiky dětí, obsah výchovy a vzdělávání, časové údaje, metody a organizaci vzdělávacího procesu, legitimní podmínky realizace a způsoby hodnocení dětí. Mělo by přinášet jasné odpovědi

na otázky „proč, koho, v čem, kdy, jak, za jakých podmínek a s jakými očekávanými výsledky vychovávat a vzdělávat.“ (Průcha in Bečvářová, 2003, s.28)

1.1.2 Funkce mateřské školy

Když dítě začne docházet do mateřské školy, často se jedná o jeho první odloučení od rodiny - především od matky, čímž se dítě učí být samostatné. V rámci předškolního vzdělávání dítě navazuje první sociální kontakty s okolím, se svými vrstevníky. Postupně tyto kontakty přerůstají v přátelské svazky, které jsou pro život dítěte velice důležité.

Úkolem mateřské školy je doplňovat rodinnou výchovu, snažit se dítěti vytvořit příjemné, bezpečné a láskyplné prostředí, ve kterém se může plně rozvíjet po všech svých stránkách. Škola také musí dbát na uspokojení jeho základních psychických i fyzických potřeb a zajistit dítěti prostředí s dostatkem mnohostranných a přiměřených podnětů k jeho aktivnímu rozvoji a učení (RVP PV, 2006).

1.1.3 Spolupráce mateřské školy a rodiny

Spolupráce mezi mateřskou školou a rodinou je velice důležitá a prolíná se celým pobytem dítěte v mateřské škole. Měli bychom si uvědomit, že dítě předškolního věku tráví v mateřské škole většinu času svého dne, tudíž má velký vliv na jeho výchovu a vzdělávání jak rodina, tak mateřská škola. Je proto podstatné, aby se obě strany podporovaly, komunikovaly a udržovaly vzájemnou spolupráci.

V minulosti byl vztah mezi školou a rodinou značně deformován a rodiče neměli motivaci se školou spolupracovat. Bylo to způsobeno především preferováním a vyzdvihováním vzdělávací instituce před rodinou. Ve výchovně vzdělávacím procesu byla škola vnímána jako velká autorita. Dnes na školu nahlížíme jako na profesionálně vedené, přesto však přirozené socializační a kultivační centrum, které má za úkol doplňovat, posilovat, podporovat a obohacovat výchovnou funkci rodiny. Obohacuje rodinnou výchovu o nové podněty, které rodina dítěti nemůže v dostatečné míře poskytnout (Opravilová, Gebhartová, 2003).

Spolupráce by měla fungovat na základě partnerství mateřské školy a rodiny. Mezi oběma účastníky vzdělávacího procesu by měla panovat oboustranná důvěra, otevřenost, porozumění, vstřícnost, respekt, pochopení, úcta a hlavně ochota a chuť spolupracovat (RVP PV, 2006).

Jelikož je mateřská škola odborné zařízení a pedagogové jsou vybaveni odbornými znalostmi, má snadnější přístup k novým vědeckým poznatkům než běžná rodina. Z tohoto důvodu by škola měla rodině sloužit i jako poradenský servis v otázkách výchovy a vzdělávání a péče o dítě předškolního věku.

Zdeněk Matějček uvádí několik funkcí mateřské školy, které mohou rodině posloužit v pomocných, nápravných a terapeutických otázkách. „*Jedná se o možnosti:*

- *ovlivňovat výchovné postoje rodičů,*
- *přispívat k socializaci dítěte působením kolektivu,*
- *zprostředkovat odborná doporučení,*
- *poskytovat dítěti i jeho vychovatelům tzv. korektivní zkušenost,*
- *v indikovaných případech působit vysloveně terapeuticky.“*
(Matějček, 1992, s.110)

1.1.3.1 Zásady spolupráce mateřské školy a rodiny

Aby mohla vzájemná spolupráce dobře fungovat, měla by si škola utvořit zásady neboli pravidla vzájemné spolupráce, podle kterých se bude řídit. Každá mateřská škola si stanovuje své zásady, které jsou specifické pro konkrétní typ školy.

Může si vytvořit i tzv. plán spolupráce s rodiči, který představuje jakousi partnerskou dohodu a ve kterém by měly být zachyceny odborné záměry a plány, zájmy a přání rodičů v oblasti odborné pedagogické pomoci, vzdělávání, společenské, kulturní i sportovní akce, způsob prezentace školy na veřejnosti, materiální, finanční a sponzorské pomoci atd.

Zde jsou uvedeny některé možné zásady spolupráce mezi mateřskou školou a rodinou:

- Rodiče by měli být dostatečně informováni o základních pravidlech a režimu výchovně vzdělávací práce školy.
- Škola by měla být neustále otevřena rodičovské veřejnosti. Rodiče a sourozenci dětí by měli mít možnost kdykoliv navštívit mateřskou školu. Alespoň jeden z rodičů by měl být vždy přítomen při adaptaci svého dítěte na nové prostředí mateřské školy.
- Rodiče musí být neustále, plně a nezkresleně informováni. A to o každodenním dění v mateřské škole, o vzdělávání, aktivitách, aktuálních zprávách, převážně však o jejich dítěti, jeho potřebách, dovednostech a výsledcích. Informace mohou být předávány formou nástěnek, informačních tabulí, rodičovských setkání, internetu, ale převážně osobně pomocí individuálních pohovorů.
- Rodiče se mohou podílet na tvorbě koncepce a plánu školy a mají možnost kdykoli nahlédnout do školního vzdělávacího programu, který je jim plně k dispozici.
- Rodiče by se měli zapojovat do řešení vzniklých problémů společně s pedagogy.
- Škola by s rodiči měla spolupracovat při plánování a organizování různých akcí pro děti a aktivně rodiče zapojovat do jejich průběhu.
- Mateřská škola pomáhá rodině v péči o dítě a v otázkách vzdělávání a výchovy poskytováním odborných rad a doporučení a příklady správného vedení dětí. Dále doporučuje rodičům odbornou literaturu, popř. spojení s patřičnými odborníky.
- Škola využívá iniciativu a zájmy rodičů. Ti mohou přijít s vlastními nápady aktivit pro děti, mohou škole pomoci s různými úpravami prostorů či školní zahrady.
- Škola by měla plánovat společné akce pro rodiče s dětmi, které mohou značně přispět ke sblížení a lepšímu poznání obou stran a k utváření přátelských vztahů.

- Škola i rodiče by k sobě měli chovat vzájemnou důvěru, úctu, respekt, porozumění a upřímnost.
- Pedagogové jsou si vědomi práce s důvěrnými informacemi a proto chrání osobní údaje a soukromí rodiny (Bečvářová, 2003).

1.2 Environmentální výchova

Environmentální, neboli ekologickou výchovu, můžeme chápat jako pedagogický obor, který se zabývá výchovou k péči o životní prostředí. Jejím úkolem a posláním je naučit populaci respektovat a chránit životní prostředí a starat se o něj. Jejím dalším, neméně důležitým úkolem, je vybudovat si kladný citový vztah k přírodě a životnímu prostředí.

Environmentální výchovu lze popsat jako veškeré výchovné a vzdělávací úsilí, jehož cílem je především:

- Zvyšovat a uvědomovat si spoluodpovědnost lidí za současný i budoucí stav přírody a životního prostředí, za místo, kde žijí a bydlí, za účelné a smysluplné užívání přírodních zdrojů,
- rozvíjet vstřícnost a kreativitu lidí k řešení vzniklých problémů péče o přírodu i problémů společenských a utvářet ekologicky pozitivní hodnotové orientace, které kladou důraz na dobrovolnost, řešení problémů týkajících se životního prostředí a na nekonzumní duchovní kvality lidského života (Máchal, 2000).

Životní prostředí a příroda jsou tím nejvzácnějším dědictvím naší planety. Jsou tím vším, co nás obklopuje, a proto bychom si jich měli vážit, uvědomovat si jejich důležitost pro náš život, chovat se k nim ohleduplně a svědomitě, tak, aby se zachovaly i pro budoucí generace. Důležitost ochrany životního prostředí si uvědomila i česká vláda, která udělala zásadní krok tím, že v říjnu 2000 přijala Státní program environmentálního vzdělávání, výchovy a osvěty v České republice (EVVO) - základní strategický dokument zajišťující dlouhodobý rozvoj EVVO v naší zemi, který stanovuje kompetence, cíle a úkoly, které povedou k rozvoji této oblasti. Environmentální vzdělávání je také zahrnuto v rámcově vzdělávacích programech pro všechny stupně vzdělávání. V RVP PV se vyskytuje v jedné z pěti oblastí, nazvaných Dítě a svět. (Ministerstvo životního prostředí, 2008)

1.2.1 Environmentální výchova v mateřské škole

V rámci environmentální výchovy v mateřské škole dítě poznává přírodu a životní prostředí a utváří si k nim vztah. Pokud si dítě v předškolním věku vybuduje pozitivní vztah k přírodě a ke svému okolí, se vši pravděpodobností si tyto hodnoty ponese i do budoucího života. Proto hraje environmentální výchova v mateřské škole velice podstatnou roli.

1.2.1.1 *Metody environmentálního vzdělávání v mateřské škole*

Dítě se s přírodou a životním prostředím seznamuje prostřednictvím osobních prožitků a zážitků, které mohou být nabyty různými způsoby - např. pozorováním, výlety a procházkami do přírody, smyslovými podněty, různými pokusy a experimenty, exkurzemi, výukovými programy zaměřenými na EVVO, prohlížením knížek a encyklopedií, vyprávěním příběhů, výtvarným tvořením z přírodnin, hrami, vyplňováním pracovních listů a vykonáváním sezónních prací atd.

Důležitou roli zde hrají především **procházkou a výlety do přírody**. Tam dítě může pozorovat nespočet přírodních úkazů. Všimá si odlišných povrchů půdy, rozeznává různé druhy stromů, rostlin a zvířat, sleduje změny přírody v ročních obdobích. Představme si rozdíl, kdy v prvním případě bude učitelka dětem vyprávět o lese a ukazovat jim ho na obrázcích a v případě druhém půjde s dětmi do lesa na procházku. Obrázky sice dítěti předají určité poznatky, ale ve srovnání s osobním prožitkem mají jen nepatrný význam. Nespornou výhodou mají v tomto ohledu venkovské školky, které mají oproti městským více možností venkovních aktivit.

V mateřské škole děti poznávají přírodu také pomocí **smyslového vnímání**. Hmatem si dítě může osahat různé typy povrchů, poznává odlišnosti přírodních materiálů (hrubá a hrbolatá kůra stromů v dítěti zanechá jistě odlišný pocit, než hladký oblázek z potoka). Čichem může poznávat odlišné vůně květin a přírodnin, sluchem vnímá rozmanité zvuky zvířat, lesa, potoka, povětrnostní podmínky (děšť, vítr) a ochutnáváním může porovnat odlišné chutě různých potravin.

Pomocí **experimentů** a různých **pokusů** děti poznávají přírodní zákony na základě vlastních zkušeností. Díky pokusům se lépe seznamují s konkrétními přírodními jevy a mohou tak lépe pochopit jejich fungování. Pro děti je fantastické sledovat, jak ze

semínka, které zasadily, začíná růst malá rostlinka. Potom se o rostlinku musí dále starat a tím nevědomě rozvíjí potřebu starat se o přírodu a životní prostředí.

Velkým přínosem pro děti mohou být také **exkurze**. Můžeme navštívit například farmu, kde se děti seznámí s domácími zvířaty a pracemi, které se zde odehrávají. Velkým přínosem může být i návštěva mlýna nebo pekárny, kde se děti seznámí s jejich fungováním, vyzkouší si příslušné činnosti, a snáze tak pochopí náročnou cestu k výsledku (v případě pekárny - k rohlíku).

Centra ekologické výchovy zaměřená na **výukové programy EVVO** mohou dětem zprostředkovat nevšední zážitky, zkušenosti a znalosti. Může se jednat o programy zaměřené na ochranu životního prostředí, ale i programy rukodělné.

K pochopení a uvědomění si určitých zákonitostí přírody efektivně poslouží všelijaké **příběhy**. Díky příběhu o kapičce vody se děti mohou seznámit se složitým koloběhem vody v přírodě atd. Pěkné příběhy můžeme nalézt kupříkladu v knize Josefa Hederera *Životní prostředí a výchova* nebo v knize Kateřiny Vrtiškové *Co vyprávěl starý dub*.

Využívání přírodních materiálů při **výtvarném tvoření** či **hraní** má také svůj podstatný význam. Děti se tímto způsobem seznamují s přírodním materiálem a jeho vlastnostmi. Pomocí **pracovních a grafických listů** si děti opakují získané vědomosti z dané problematiky a zároveň procvičují jemnou motoriku pomocí psaní a kreslení.

Děti by se měly seznámit také se **sezónními pracemi**, které souvisí s ročními obdobími. Činnosti děti můžou praktikovat na školní zahradě či v okolí školy. Nevědomky se tak učí, že když se o přírodu budeme pěkně starat, oplátí nám to zpětně např. v podobě úrody. Do činností bychom mohli zahrnout sázení rostlin, pěstování ovoce a zeleniny, údržbu školní zahrady, zalévání rostlin, sklizení plodů, hrabání listů na podzim atd.

1.3 Spolupráce mateřské školy a rodiny v environmentální výchově

Jedná se o takovou spolupráci, kdy mateřská škola informuje rodiče o environmentálním vzdělávání dětí v jejich škole, motivuje rodiče ke vzájemné spolupráci a plánuje a organizuje společné aktivity v této oblasti. Aby však spolupráce mohla fungovat, musí mít rodiče chuť a zájem spolupracovat. Některé školy se brání společným činnostem s rodiči a nepřisuzují jim větší význam. Stejně tak někteří rodiče považují tyto společné aktivity za zbytečné a raději tráví svůj volný čas jiným

způsobem. Obě strany si však v tomto případě neuvědomují, jakým může být spolupráce v této oblasti přínosem jak pro dítě a vzájemné vztahy pedagogů s rodiči, tak pro naše životní prostředí.

1.3.1 Možnosti vzájemné spolupráce

Způsoby vzájemné spolupráce mohou být různé, zde je vypsáno několik z nich:

Společné exkurze a výlety

Může se jednat o různé výlety do přírody, na farmu, či exkurze do centra ekologické výchovy, kde je pro rodiče a děti připraven konkrétní výukový program EVVO. Tímto způsobem se rodiče s dětmi mohou dozvědět zajímavé a poučné informace o životním prostředí, jeho ochraně, zvířecí říši atd. Tento podnět může rodiče motivovat k zamyšlení nad současnou přírodou a důležitostí její ochrany, což se může odrazit v následné výchově.

Tvořivé dílny s rodiči

Při tvoření se děti a rodiče seznamují s různými přírodními materiály a jejich vlastnostmi. Mohou si vyzkoušet např. výrobu ručního papíru, plstění z ovčí vlny, aranžmá ze suchých plodů, atd.

Svátky a sezónní tematická odpoledne

Zde škola může využít neustále opakujícího se koloběhu ročních období. Náplní těchto společných aktivit může být např. „jablkobraní“, tvoření z dýní, podzimní tvoření, „drakiáda“, vánoční setkání, velikonoční dílny, masopustní karneval, Den matek, atd.

Práce na školní zahradě

V rámci spolupráce se může jednat o vybudování, či úpravy školní zahrady nebo její části, zhotovení např. kompostu, skleníku nebo záhonku, na kterém mohou děti pěstovat zeleninu a ovoce. Důležitá je správná a dostatečná motivace rodičů ke společné práci. Výsledkem skvělé spolupráce při budování zahrady se může pochlubit mateřská škola Duha, sídlící v Soběslavi, jejíž projekt je popsán v *příloze č. 1*.

Třídění odpadů

Pokud se v MŠ třídí odpad, což předpokládám, že funguje ve většině mateřských škol, je dobré seznámit i rodiče s touto problematikou. Může se to uskutečnit např. formou výukového programu EVVO s touto tematikou. V některých školách jsem se setkala s tím, že rodiče s dětmi doma třídí hliník či jinou surovinu, a děti ji poté nosí do mateřské školy. Peníze, které škola utrží za prodej suroviny, následně využije např. na nakoupení nových pomůcek a hraček pro děti, nebo na občerstvení pro rodiče s dětmi v rámci jednoho společného odpoledne. Myslím, že se jedná o zajímavý způsob, jak s rodinou spolupracovat v environmentální oblasti a motivovat ji k třídění odpadu.

Sponzorské, finanční a věcné dary

I tento způsob spolupráce má pro školu nemalý význam. Rodiče tak mohou škole pomoci k získání nových pomůcek (např. knihy a encyklopedie, lupy a dalekohledy, zahradnické náčiní, atd.), nebo prostředků k úpravám školy či zahrady. Může se však také jednat o sběr v rodině již nepoužitelných odpadů či přírodnin, které v mateřské škole mohou posloužit jako výtvarný materiál (např. papírové roličky od toaletního papíru, víčka od plastových lahví, přírodniny - mušle, písek, kaštiny, kamínky, atd.).

1.3.2 Přínosy spolupráce v této oblasti

Podle mého názoru je velkým přínosem vzájemná komunikace, poznávání jeden druhého, a především společné poznávání naší přírody, životního prostředí a způsobů jejich ochrany. Díky vzájemné spolupráci si mohou jak rodiče, tak škola uvědomit podstatu ochrany životního prostředí. Pokud je dítě v mateřské škole vzděláváno v environmentální oblasti, a v rodině nikoli, nebo dokonce slyší od rodičů opačné, neohleduplné názory vůči prostředí a přírodě, může v něm vzniknout jakýsi rozpor. Dítě si nebude jisté tím, co je správné a co nikoli. Pokud rodiče v dítěti nepodporují environmentální cítění, může tento nedostatek částečně doplnit mateřská škola, avšak výsledek nebude stejný, jako kdyby výchova probíhala jak v rodině, tak v mateřské škole podobným způsobem, a na základě vzájemné spolupráce mateřské školy a rodiny.

Jelikož se v rodině projevuje interakční model výchovy, který se vyznačuje vzájemným působením rodičů (vychovatelů) na dítě a dítěte na rodiče, může také dítě rodiče

obohatit o nové podněty a zkušenosti, kterých nabylo v mateřské škole (Matějček, 1992).

2 PRAKTICKÁ ČÁST

2.1 Cíle práce

1. Umožňují mateřské školy rodičům dětí spolupráci v oblasti environmentální výchovy?
2. Mají rodiče zájem aktivně se podílet na této spolupráci?

Dílčí cíle:

- Mají mateřské školy zájem o aktivitu, spoluúčast a nápady rodičů v oblasti environmentální výchovy?
- Jsou rodiče dětí informováni o environmentálním vzdělávání v mateřské škole?
- Jaké společné aktivity s environmentální tematikou mateřské školy rodičům nejčastěji nabízí?
- O jaký typ činností by měli rodiče v rámci spolupráce s mateřskou školou největší zájem?

2.2 Metodika práce

2.2.1 Metoda dotazníkového šetření

Pro provedení výzkumu a sběr potřebných dat byla zvolena metoda dotazníkového šetření, která v mé práci zastupuje kvalitativní terénní výzkum. V případě mého výzkumu bylo zapotřebí vytvořit dva odlišné dotazníky. Jeden dotazník byl určen pedagogickým pracovníkům mateřských škol, respondenty druhého dotazníku byli rodiče dětí, které navštěvují mateřskou školu.

Při tvoření otázek a sestavování dotazníku byl kladen důraz na to, aby se z výzkumu dalo použít co nejvíce informací vypovídajících o zkoumané problematice. Některé otázky jsou přímé, jiné slouží k rozvinutí základních odpovědí. Skladba otázek se liší především v typech odpovědí. U některých otázek měli respondenti zvolit pouze jednu variantu, u některých i více možností. Dotazník doplňují i otevřené otázky, ve kterých mohli respondenti volně vyjádřit svůj názor.

Dotazníkové šetření bylo prováděno v období od října 2011 do prosince 2011 v deseti mateřských školách sídlících ve Středočeském a Jihočeském kraji.

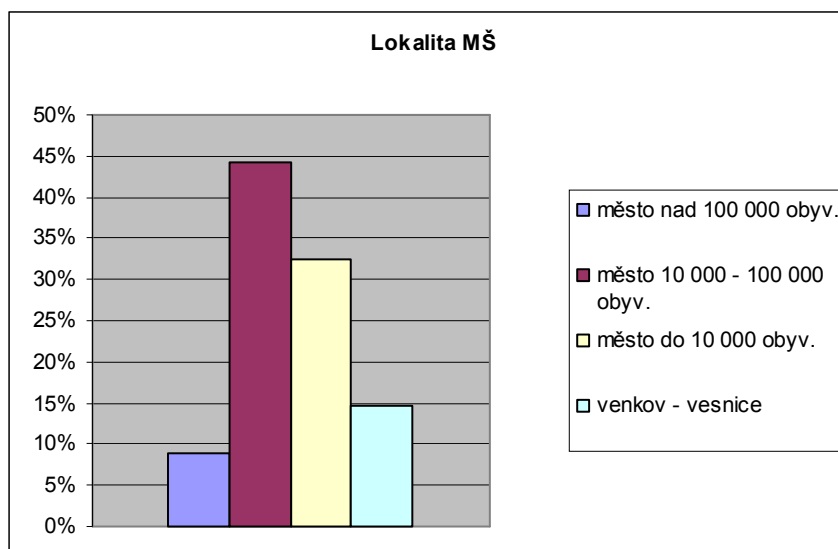
Celkem bylo rozdáno 237 dotazníků s návratností 173 dotazníků (73 %). Co se týče dotazníků pro pedagogické pracovníky - bylo rozdáno 37 dotazníků a vráceno 34 (92 %). Mezi rodičovskou veřejností bylo rozdáno 200 dotazníků a vráceno 139 (70 %).

Sebraná data byla zařazena do jednotné databáze a následně vyhodnocována pomocí základních statistických metod. Konečné výstupy v podobě grafů a kontingenčních vazeb celkové výsledky zpřehlední a vhodně doplní text.

2.3 Analýza dotazníků pro pedagogické pracovníky mateřských škol

1. Kde sídlí vaše mateřská škola?

Možné odpovědi: město nad 100 000 obyv., město 10 000 - 100 000 obyv., město do 10 000 obyv., venkov - vesnice

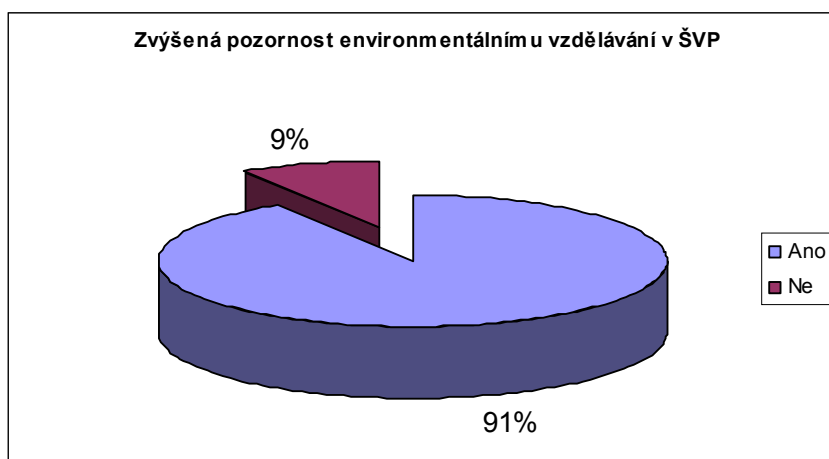

Graf č. 1: Lokalita mateřské školy

Z deseti mateřských škol, ve kterých byl výzkum prováděn, sídlilo 9 % z nich ve městě, které obývá nad 100 000 obyvatel, 44 % ve městě s počtem obyvatel 10 000 - 100 000. 32 % školek se nacházelo ve městě do 10 000 obyvatel a 15 % školek na venkově.

2. Věnujete ve vašem školním (třídním) vzdělávacím programu větší pozornost environmentálnímu vzdělávání dětí předškolního věku?

Možné odpovědi: ANO, NE

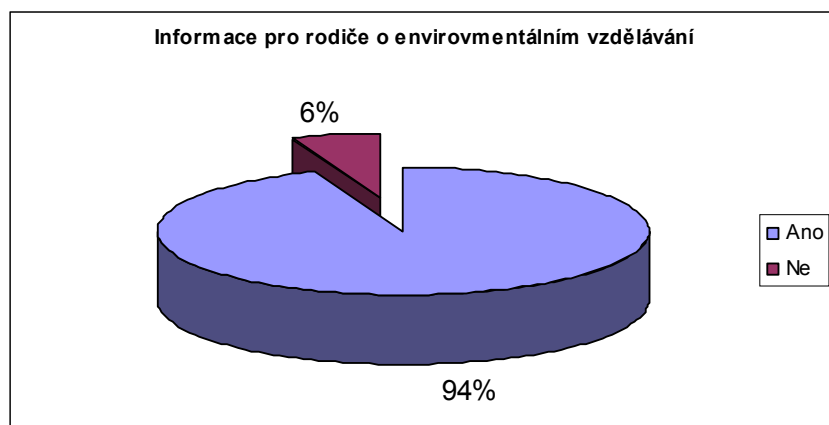

Graf č. 2: Zvýšená pozornost environmentálnímu vzdělávání v ŠVP mateřské školy

91 % pedagogických pracovníků mateřských škol uvedlo, že ve svém školním nebo třídním vzdělávacím programu věnují větší pozornost vzdělávání dětí v environmentální oblasti. Pouhých 9 % dotazovaných větší pozornost vzdělávání dětí v této oblasti nevěnuje.

3. Podáváte rodičům dětí informace o výuce environmentální výchovy ve vaší MŠ?

Možné odpovědi: ANO, NE

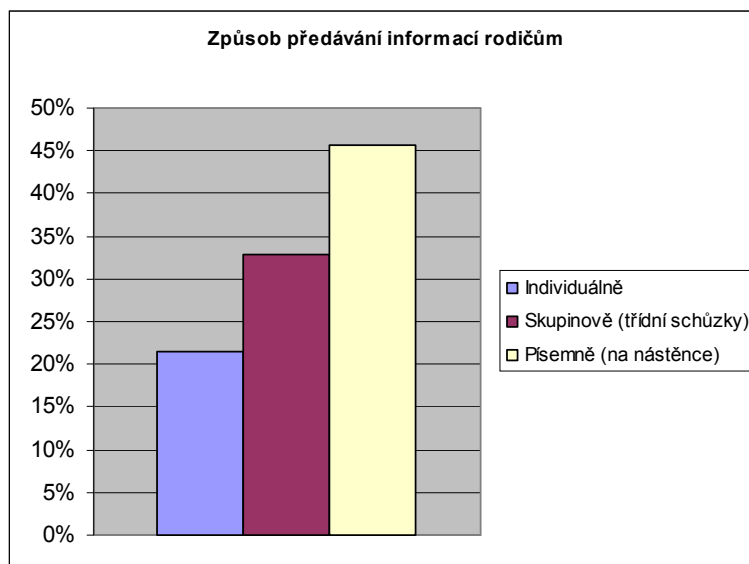

Graf č. 3: Informace pro rodiče o environmentálním vzdělávání v MŠ

Informace o environmentálním vzdělávání dětí v mateřské škole podává rodičům 94 % dotazovaných učitelek a 6 % neposkytuje rodičům informace žádné.

Pokud rodiče o environmentálním vzdělávání informujete, jakým způsobem jim informace předáváte?

Možné odpovědi: individuálně, skupinově (třídní schůzky), písemně (na nástěnce)

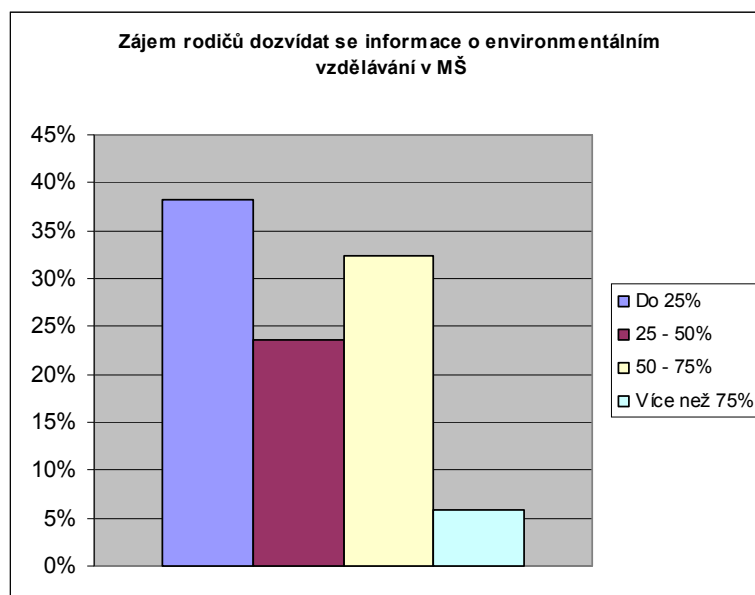

Graf č. 4: Způsob předávání informací o environmentálním vzdělávání rodičům

Jako nejvíce využívaný způsob předávání informací rodičům ohledně environmentálního vzdělávání se jeví písemná forma - pomocí nástěnek (46 %). Méně jsou informace předávány skupinově, např. formou třídních schůzek (33 %). Nejméně jsou informace rodičům předávány individuálně - prostřednictvím osobních rozhovorů (21 %).

4. Projevují rodiče dětí zájem dozvědět se informace o výuce ekologické výchovy, prováděných činnostech na toto téma?

Možné odpovědi: do 25 % rodičů, 25 - 50 % rodičů, 50 - 75 % rodičů, více než 75 % rodičů

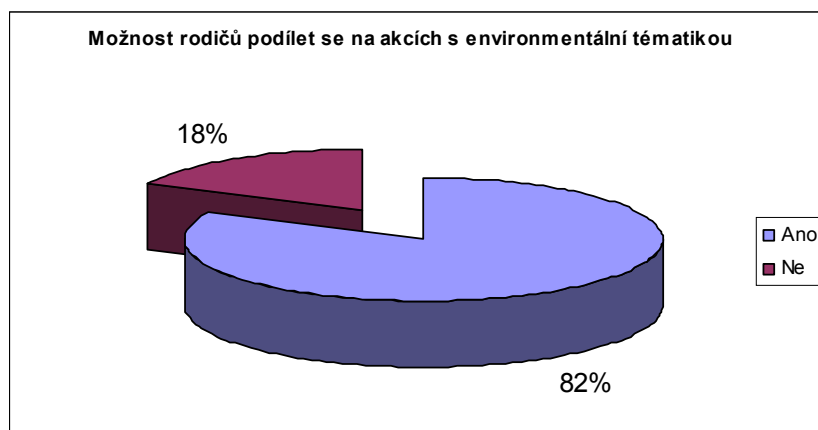

Graf č. 5: Zájem rodičů dozvídat se informace o environmentálním vzdělávání v MŠ

38 % odpovědí pedagogických pracovníků potvrzuje, že zájem rodičů dozvídat se informace o environmentálním vzdělávání dětí v MŠ není příliš vysoký (do 25 % rodičů). 32 % odpovědí však ukazuje, že v některých mateřských školách jeví zájem 50 - 75 % rodičů dětí. V 24 % případů jeví zájem o informace 25 - 50 % rodičů. Pouze 6 % odpovědí vypovídá o zájmu velkého počtu rodičů (více než 75 %).

5. Umožňujete rodičům dětí podílet se na některých aktivitách souvisejících s environmentálním vzděláváním?

Možné odpovědi: ANO, NE

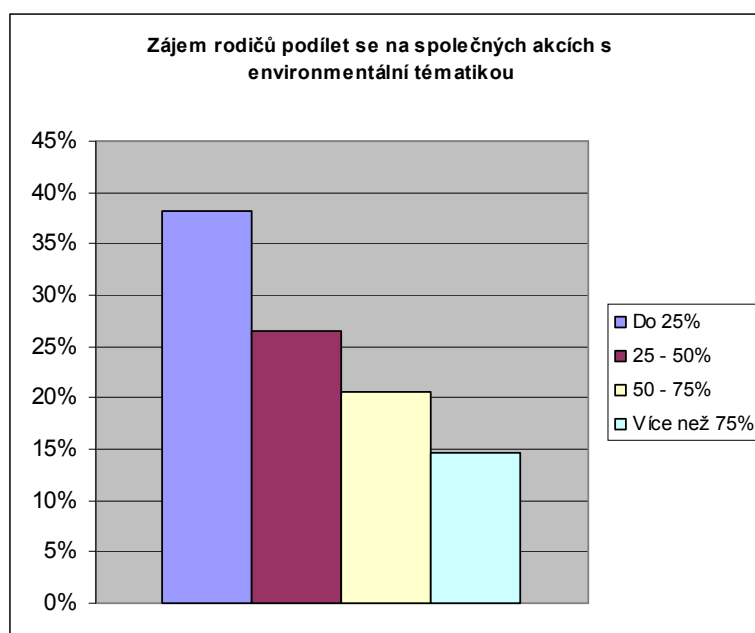

Graf č. 6: Možnost rodičů podílet se na společných akcích s environmentální tematikou

82 % dotazovaných učitelek mateřských škol umožňuje rodičům dětí podílet se na společných akcích a aktivitách s environmentální tematikou. Oproti nim 18 % učitelek spolupráci v této vzdělávací oblasti rodičům vůbec neumožňuje.

6. Jeví rodiče dětí zájem podílet se na těchto aktivitách?

Možné odpovědi: do 25 % rodičů, 25 - 50 % rodičů, 50 - 75 % rodičů, více než 75 % rodičů

Graf č. 7: Zájem rodičů podílet se na společných akcích s environmentální tematikou

Nejvíce odpovědí učitelek (38 %) vypovídá o tom, že zájem podílet se s MŠ na společných akcích s environmentální tematikou, má 25 % rodičů. Méně (26 %) má o spolupráci zájem 25 - 50 % rodičů. 21 % odpovědí ukazuje na zájem 50 - 75 % rodičů. Nejméně (15 %) jeví zájem více než 75 % rodičů.

7. Přišli rodiče dětí někdy s vlastním nápadem na akci, aktivitu s environmentální tematikou?

Možné odpovědi: ANO, NE

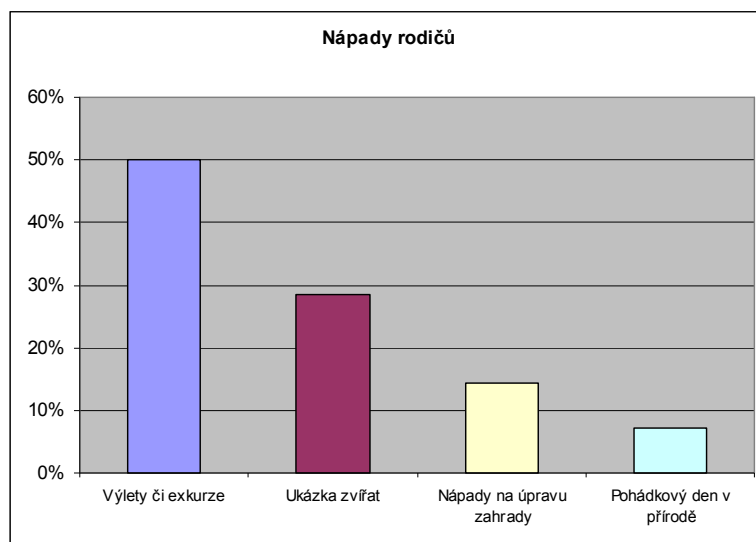

Graf č. 8: Nápady rodičů na společnou aktivitu

68 % pedagogických pracovníků vypovídá, že rodiče nikdy nepřišli s vlastním návrhem nebo nápadem na společnou aktivitu v této oblasti. Téměř 1/3 (32 %) uvádí, že rodiče prezentovali svůj nápad na určitou společnou činnost.

Pokud rodiče někdy přišli s vlastním nápadem, o co se jednalo?

Možnost odpovědi: otevřená

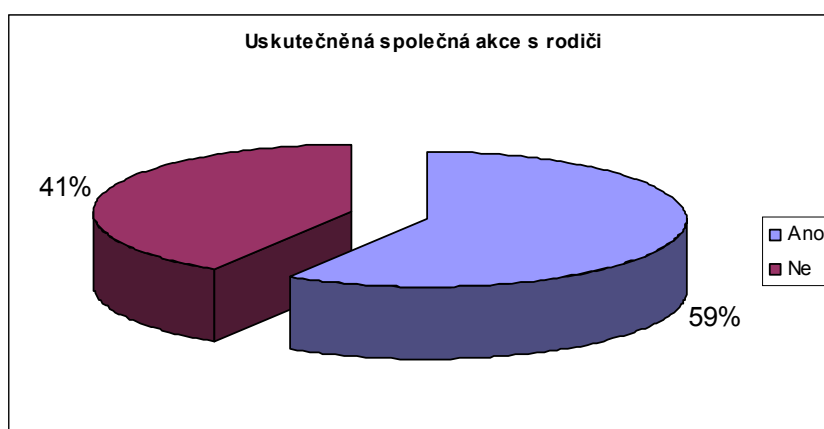
Graf č. 9: Nápady rodičů

Z 32 % rodičů, kteří někdy své nápady na společnou aktivitu s MŠ vyslovili, se v nejvíce případech jednalo o nápady na všelijaké výlety či exkurze (50 %). Druhým

nejčastějším případem návrhů byla ukázka zvěře (29 %). Objevily se zde nápady na ukázku odchytu ptactva, návštěvu zoologické zahrady s odborným výkladem o exotických zvířatech, projížďku na koni a návštěvu lesní obory. 14 % rodičů vyslovilo své návrhy týkající se úprav školní zahrady či její části a 7 % rodičů navrhlo organizování pohádkového dne v přírodě.

8. Podíleli jste se někdy s rodiči na společné akci, zaměřené na environmentální vzdělávání?

Možné odpovědi: ANO, NE

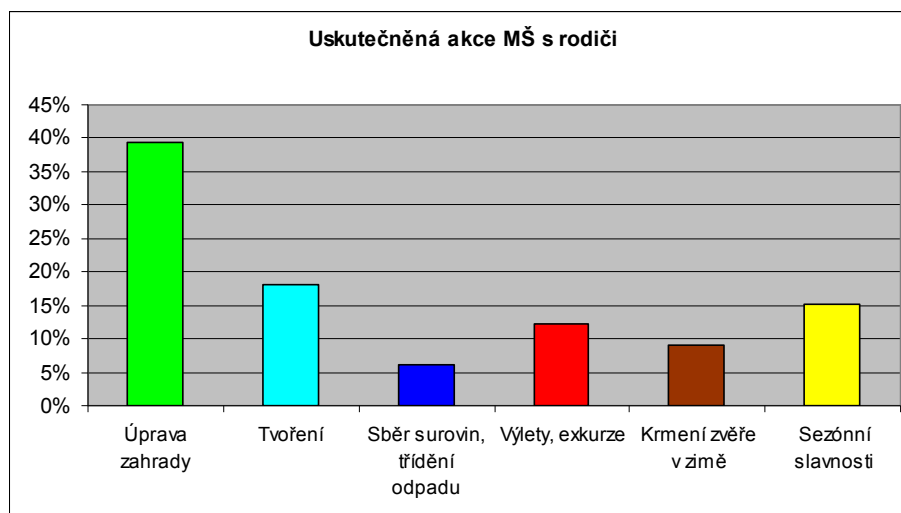

Graf č. 10: Uskutečněná společná akce, environmentálně laděná, s rodiči dětí

59 % učitelek mateřských škol uvádí, že již s rodiči na společném projektu či akci s environmentální tematikou spolupracovaly nebo spolupracují. 41 % učitelek přiznalo, že se nikdy na společné akci s touto tematikou, s rodiči nepodílely.

Pokud jste s rodiči někdy spolupracovali / spolupracujete, o který projekt či aktivitu se jednalo / jedná?

Možnost odpovědi: otevřená

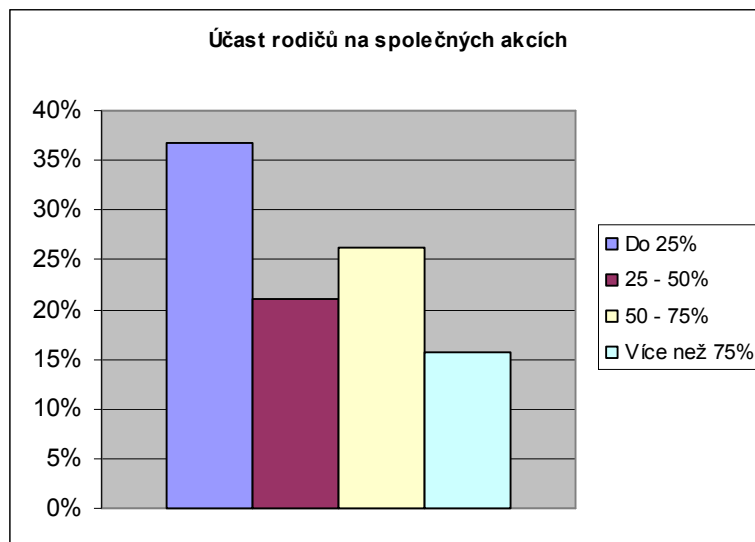
Graf č. 11: Uskutečněná akce MŠ a rodičů – z pohledu MŠ

Odpovědi respondentů se často podobaly a daly by se zařadit do těchto kategorií: úpravy zahrady, tvoření, sběr surovin a třídění odpadu, výlety a exkurze, krmení zvířete v zimě a sezónní slavnosti.

Učitelky pracující v mateřských školách vypověděly, že nejčastějšími aktivitami, které MŠ uskutečňuje společně s rodiči dětí, jsou všelijaké úpravy školních zahrad (39 %). Druhou nejčastěji nabízenou činností je tvoření, především z přírodnin (18 %). Častým a oblíbeným typem spolupráce MŠ a rodiny jsou sezónní slavnosti (15 %). Nejvíce jmenovanými slavnostmi byly: podzimní slavnosti („dýňování“, „drakiáda“), velikonoční a vánoční slavnosti. Výlety a exkurze představují 13 %, krmení zvířete v zimě tvoří 9 % a sběr surovin a třídění odpadu tvoří 6 % ze společných aktivit MŠ a rodiny.

Kolik procent rodičů se projektu přibližně zúčastnilo / účastní?

Možné odpovědi: do 25 % rodičů, 25 - 50 % rodičů, 50 - 75 % rodičů, více než 75 % rodičů

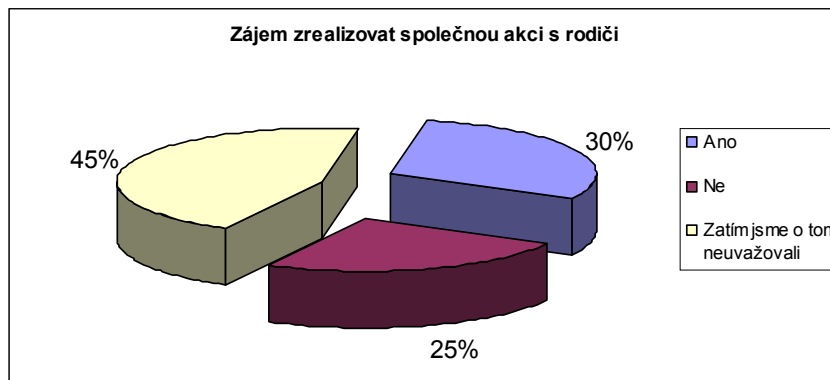

Graf č. 12: Účast rodičů na společných akcích

Nejvíce odpovědí učitelek (37 %) ukazuje na to, že rodiče se společných akcí neúčastní ve velkém počtu (1/4 rodičů). Z grafu je patrné, že v některých mateřských školách (26 %) se rodiče účastní akcí ve větším počtu (50 - 75 % rodičů). 21 % odpovědí poukazuje na zájem jedné čtvrtiny až poloviny rodičovské veřejnosti. O něco méně případů (16 %) se týká takové účasti rodičů, která je nad 75 %.

9. Pokud jste se s rodiči na společném projektu s environmentální tematikou ještě nepodíleli, měli byste zájem ho v budoucnu zrealizovat?

Možné odpovědi: ANO, NE, ZATÍM JSME O TOM NEUVAŽOVALI

Graf č. 13: Zájem učitelek zrealizovat společnou akci s rodiči

Z pedagogických pracovník mateřských škol, které se na společných akcích s environmentální tematikou s rodiči nikdy nepodílely, by o její realizaci mělo zájem pouze 30 % dotazovaných. Společnou akci nemá zájem realizovat 25 % dotazovaných učitelek a 45 % z nich uvedlo, že o tomto nápadu ještě neuvažovaly.

Pokud jste se s rodiči na společném projektu ještě nikdy nepodíleli, a měli byste zájem ho zrealizovat, o který projekt by se jednalo?

Možnost odpovědi: otevřená

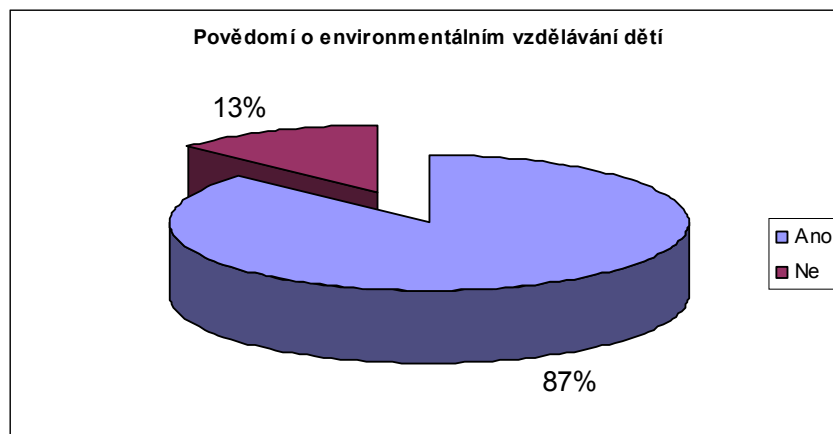
30 % dotazovaných učitelek, které uvedly, že by o realizaci společné akce s rodiči zájem měly, zmínily například tyto aktivity, projekty: (většina nápadů se týká úprav školní zahrady či jejích částí)

- vybudování bylinkové zahrádky
- zřízení hmyzích domečků, „ještěřkovníku“ - zázemí pro ještěrky, „ježkovníku“
- domečku pro ježka na zahradě MŠ
- zasazení proutěných staveb, domečků na zahradě MŠ
- odpolední akce s rodiči na různá témata

2.4 Analýza dotazníků pro rodiče dětí, které navštěvují mateřskou školu

1. Víte, jestli je vaše dítě v mateřské škole vzděláváno v environmentální oblasti?

Možné odpovědi: ANO, NE

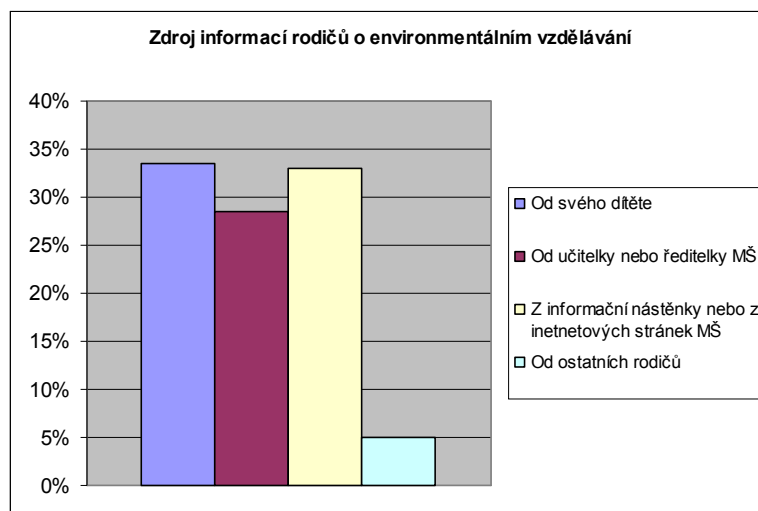

Graf č. 14: Mají rodiče povědomí o environmentálním vzdělávání dětí v MŠ

87 % dotazovaných rodičů má povědomí o vzdělávání jejich dítěte v environmentální oblasti v mateřské škole. 13 % rodičů vypovědělo, že o vzdělávání dětí v této oblasti nevědí.

Pokud o environmentálním vzdělávání vašeho dítěte víte, od koho/odkud jste se to dozvěděli?

Možné odpovědi: od svého dítěte, od učitelky nebo ředitelky MŠ, z informační nástěnky nebo internetových stránek MŠ, od ostatních rodičů

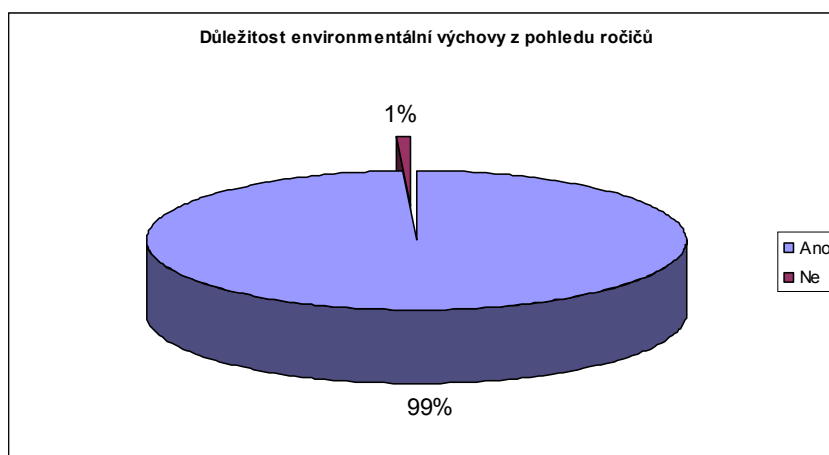

Graf č. 15 : Zdroj informací rodičů o environmentálním vzdělávání dětí v MŠ

Z grafu je patrné, že nejčastějším zdrojem informací ohledně environmentálního vzdělávání jsou samotné děti rodičů (34 %), informační nástěnky či internetové stránky (33 %) a v patřičné míře také učitelky a ředitelky mateřských škol (29 %). Malé procento (5 %) respondentů uvedlo, že informace získávají od ostatních rodičů.

2. Myslíte si, že je důležité vzdělávat děti v environmentální oblasti?

Možné odpovědi: ANO, NE

Graf č. 16 : Důležitost environmentální výchovy v MŠ z pohledu rodičů

Pouze 1 % rodičů uvedlo, že není důležité vzdělávat předškolní děti v environmentální oblasti. Drtivá většina (99 %) rodičů se shoduje s názorem, že vzdělávání dětí v této oblasti je důležité a má svůj význam.

Pokud se shodujete s názorem, že environmentální vzdělávání dětí v MŠ je důležité, proč si to myslíte?

Možnost odpovědi: otevřená

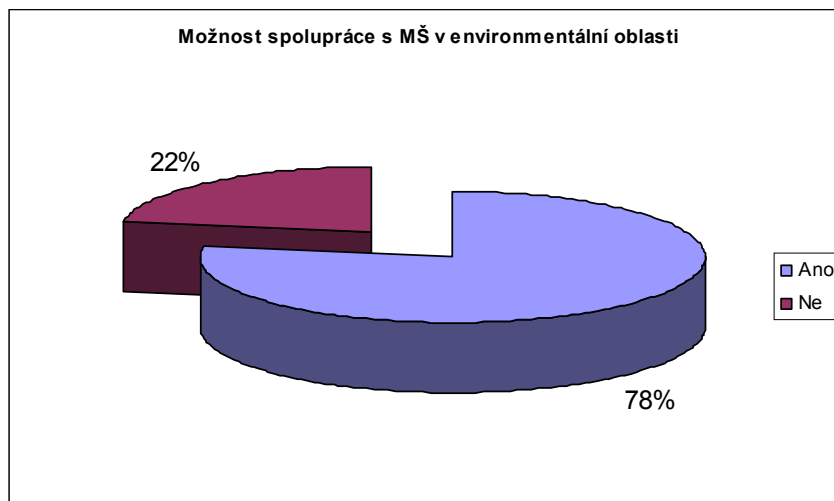
Na tuto otázku neodpovědělo 15 % rodičů, 85 % rodičů odpovědělo. Zde jsou citovány některé zajímavé odpovědi a názory rodičů:

- „pedagogové mohou dětem vysvětlit tuto problematiku srozumitelněji než rodiče, případně nabídnou jiný pohled na ekologii, než s jakým se v rodině setkávají“
- „životní prostředí nás bezprostředně obklopuje a lidé, včetně dětí, musí vědět, jak se o něj starat“
- „jsme součástí přírody a proto se o ní musíme starat“
- „vytvářejí si tak již od útlého dětství vztah k přírodě, aby ji dokázaly chránit, přispívat k ochraně životního prostředí“
- „je to otázka záchrany homo sapiens a vůbec života na Zemi“
- „vzhledem k tomu, že naše životní podmínky jsou stále horší, je důležité, aby mladá generace přemýšlela a chovala se více ekologicky“
- „pro kladný vztah ke všemu živému“
- „je velice důležité vzdělávat děti ke vztahu k přírodě, abychom dalším generacím trochu té přírody zanechali“
- „protože žijeme jen díky ekosystému, který je na Zemi“
- „životní prostředí je důležité pro existenci“
- „důležité je, aby děti vyrůstaly v čistém prostředí, proto je dobré učit děti třídit odpad a celkově dobře zacházet s přírodou“
- „zachování rovnováhy v přírodě“

- „pro udržení života na Zemi“
- „aby se něčemu naučily a nebyly z nich vandalové“
- „dobrý vztah k přírodě = čisté ovzduší“
- „příroda a vše v ní je součástí života, když nebude, nebudeme my“
- „bude se tak chovat i v dospělosti“
- „je to hlavně otázka zdraví“
- „děti by se měli naučit, jak šetrně zacházet s neobnovitelnými zdroji a chránit životní prostředí“
- „v dnešní době to patří k životnímu stylu“
- „pro respekt k přírodě - čím dříve si dítě tyto věci začne uvědomovat, tím pravděpodobněji to v dospělosti bude brát za samozřejmost“
- „přírodu nemáme zděděnou po našich předcích, ale půjčenou od našich dětí“
- „kdo si váží přírody a životního prostředí, váží si sebe, ostatních a života“
- „devastace životního prostředí škodí člověku, vzdělávání v této oblasti může ničení přírody omezit“
- „děti by již od útlého věku měly tyto informace získávat, protože se tak formuje jejich vztah k životnímu prostředí, které jim nebude lhostejné a péče o něj jim potom bude připadat samozřejmostí a stane se nedílnou součástí jejich života“

3. Nabízí Vám mateřská škola spolupráci v oblasti environmentálního vzdělávání?

Možné odpovědi: ANO, NE

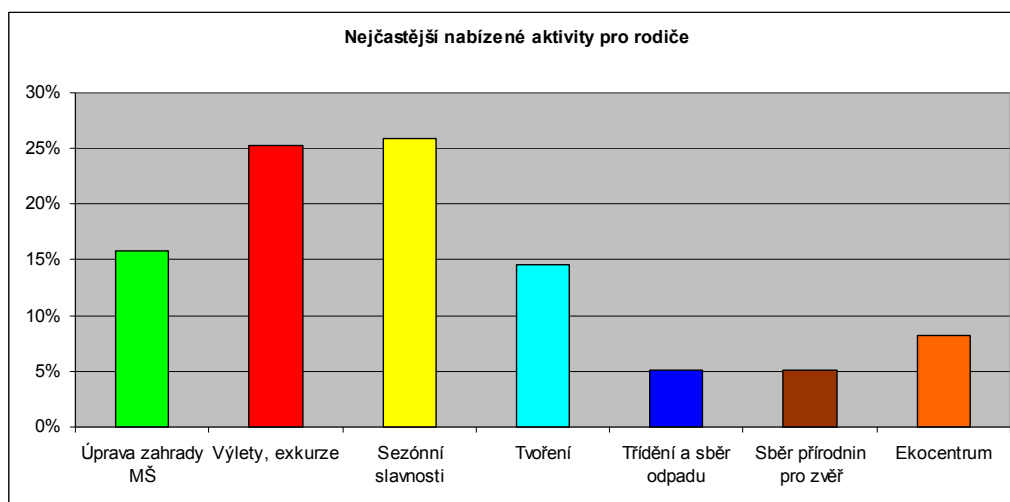
Graf č. 17: Možnost spolupráce s MŠ v environmentálním vzdělávání dětí

78 % rodičů vypovědělo, že jim mateřská škola umožňuje a nabízí spolupráci v environmentálním vzdělávání jejich dětí. Naopak 22 % rodičů přiznalo, že jim mateřská škola spolupráci v této oblasti nenabízí a neumožňuje.

Pokud Vám MŠ spolupráci nabídla / nabízí, o jakou aktivitu se jednalo / jedná?

Možnost odpovědi: otevřená

Pro zjednodušení byly odpovědi respondentů rozříděny do těchto kategorií: úprava zahrady MŠ, výlety do přírody, exkurze, sezónní slavnosti a svátky, tvořivé odpoledne, třídění a sběr odpadu, sběr přírodnin a návštěva ekocentra.

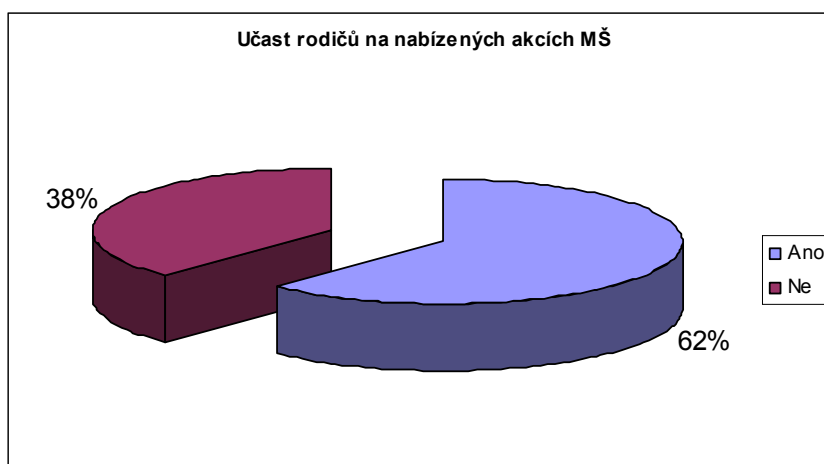
*Graf č. 18: Nejčastější nabízené aktivity pro rodiče s environmentální tematikou
- z pohledu rodičů*

1. Sezónní slavnosti, svátky (26 %)
2. Výlety do přírody, exkurze (25 %)
3. Úprava zahrady MŠ (16 %)
4. Tvořivé odpoledne (15 %)
5. Návštěva ekocentra (8 %)
6. Třídění a sběr odpadů (5 %) a sběr přírodnin (5 %)

Nejčastějšími nabízenými aktivitami, které mateřské školy rodičům nabízí jsou sezónní svátky, slavnosti (26 %) a výlety do přírody, exkurze (25 %). Méně nabízenými typy spolupráce s environmentální tematikou se ukázaly pomoc při úpravách zahrady MŠ (16 %) a tvořivé odpoledne (15 %). Nejméně nabízenými společnými aktivitami ve školkách jsou: návštěva ekocentra (8 %), podílení se s rodiči na třídění a sběru odpadu (5 %) a sběru přírodnin (5 %).

Pokud vám MŠ společné aktivity v této oblasti nabídla / nabízí, zúčastnili / účastníte se této spolupráce?

Možné odpovědi: ANO, NE

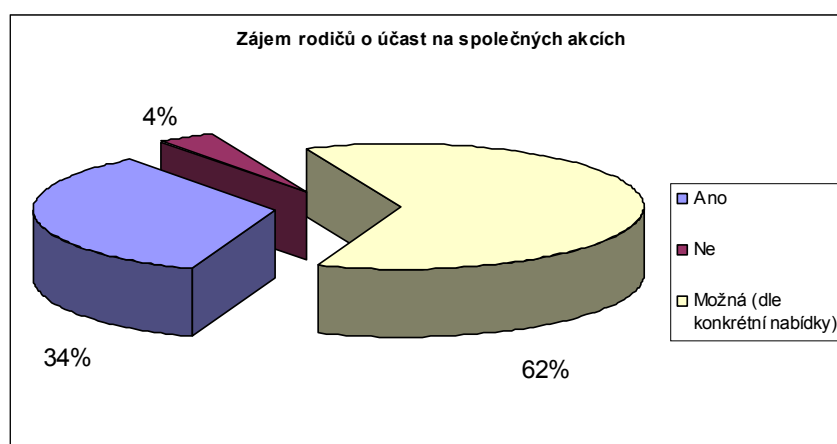

Graf č. 19: Účast rodičů na nabízených akcích MŠ

Z rodičů, kteří vypověděli, že jim MŠ spolupráci v oblasti environmentální výchovy nabídla či nabízí se 62 % z nich, společných aktivit zúčastnilo nebo účastní. Oproti tomu 38 % rodičů se na této spolupráci nemělo nebo nemá zájem podílet.

Pokud Vám MŠ spolupráci v této oblasti nenabízí, měli byste zájem se na ní podílet, pokud by ji MŠ nabízela?

Možné odpovědi: ANO, NE, MOŽNÁ (dle konkrétní nabídky)

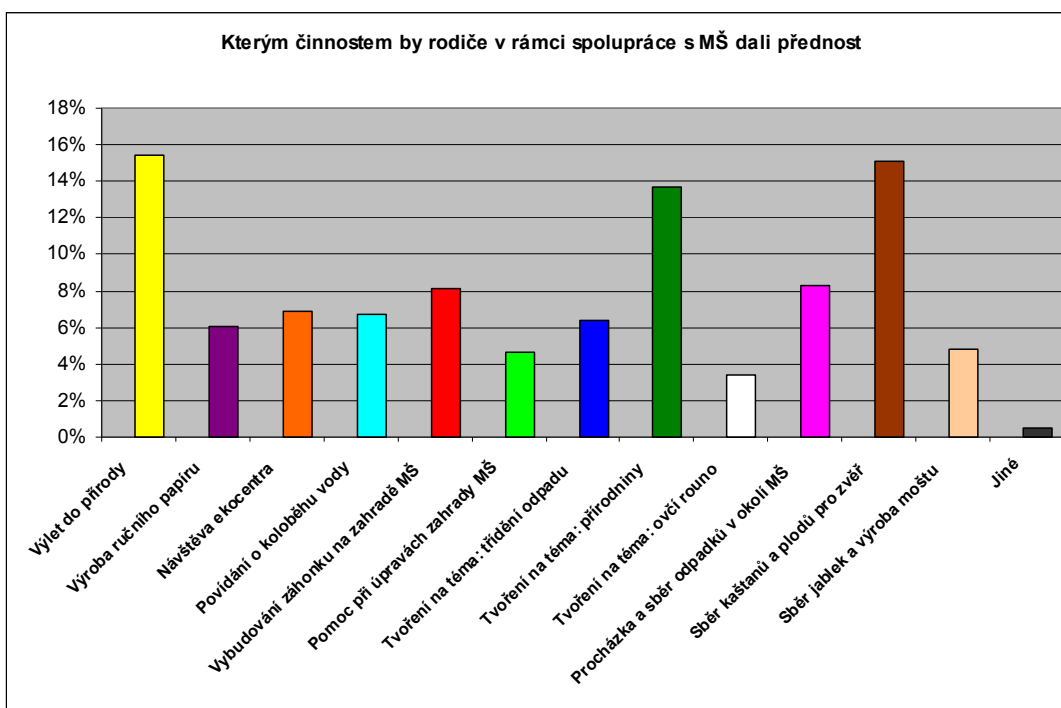
Graf č. 20: Zájem rodičů o účast na společných akcích s environmentální tematikou

Z rodičů, kteří odpověděli, že jim MŠ spolupráci v oblasti environmentálního vzdělávání nenabízí nebo neumožňuje, se 4 % vyjádřili záporně, to znamená, že by

neměli zájem se školkou spolupracovat. 34 % rodičů vypovědělo, že by v takovém případě se školkou rádi spolupracovali. Nejvíce (62 %) rodičů uvedlo, že by se školkou možná spolupracovali, ale záleželo by na konkrétní nabízené činnosti.

4. Kdybyste si měli vybrat, které činnosti se v rámci spolupráce s MŠ zúčastníte, čemu byste dali přednost?

Možnost odpovědi: otevřená

Graf č. 21: Kterým činnostem by rodiče v rámci spolupráce s MŠ dali přednost

1. Výlet do přírody (15,4 %)
2. Sběr kaštanů a plodů pro zvěř ((15,1 %)
3. Tvořivé odpoledne na téma: přírodniny (13,7 %)
4. Procházka a sběr odpadků v okolí MŠ (8,3 %)
5. Vybudování záhonku na zahradě MŠ (8,2 %)
6. Návštěva ekocentra (6,9 %)
7. Povídání o koloběhu vody (6,7 %)

8. Tvoření na téma: třídění odpadu (6,4 %)
9. Výroba ručního papíru (6 %)
10. Sběr jablek a výroba moštu (4,8 %)
11. Pomoc při úpravách zahrady MŠ (4,6 %)
12. Tvořivé odpoledne na téma: ovčí rouno (3,4 %)
13. Jiné (0,5 %)

Pokud by si rodiče měli vybrat jakých aktivit se v rámci spolupráce s mateřskou školou zúčastní, volili by nejvíce tyto 3 aktivity: výlet do přírody (15,4 %), sběr kaštanů a plodů pro zvěř a následné odnesení zvířatům do krmelce či myslivci (15,1 %) a odpoledne věnované tvoření z přírodnin (13,7 %). Nejméně volenými činnostmi byly: odpoledne věnované tvoření z ovčího rouna (3,4 %), pomoc při úpravách školní zahrady (4,6 %)

a sběr jablek a následná výroba jablečného moštu (4,8 %). Možnost „jiné“ zvolili pouze 2 respondenti (0,5 %), kteří zmínili:

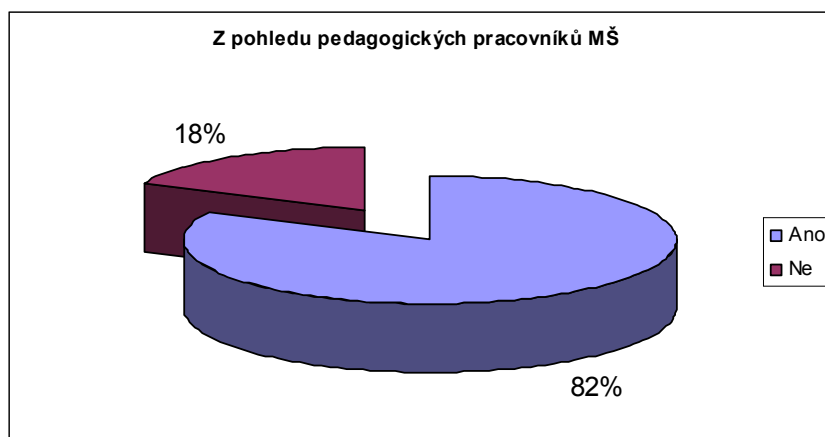
- „sledování TV - přírodovědeckých a ekologických programů“
- „sušení pomerančové kůry a podbělu“

1 respondent na otázku reagoval svéráznou odpovědí: „činnosti zajišťujeme v rámci rodiny“.

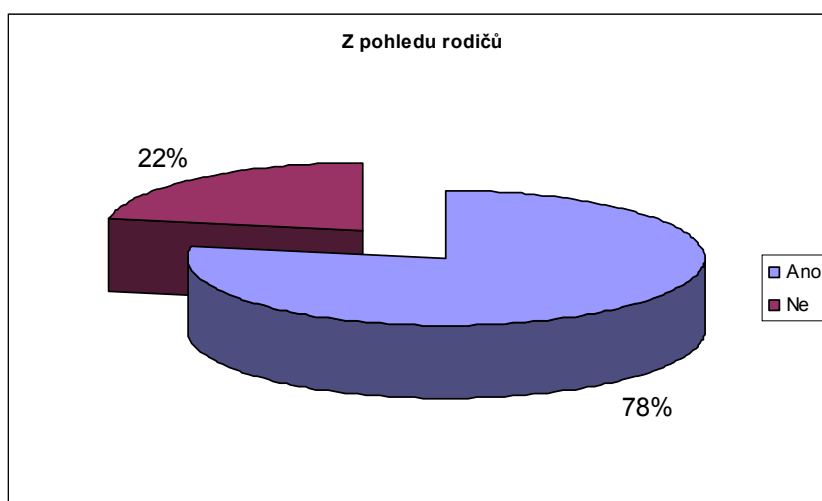
3 VYHODNOCENÍ VÝSLEDKŮ

3.1 Porovnání odpovědí rodičů a pedagogických pracovníků MŠ

3.1.1 Možnost spolupráce rodičů s MŠ v oblasti env. vzdělávání

Graf č. 22: Možnost spolupráce z pohledu pedagogických pracovníků MŠ

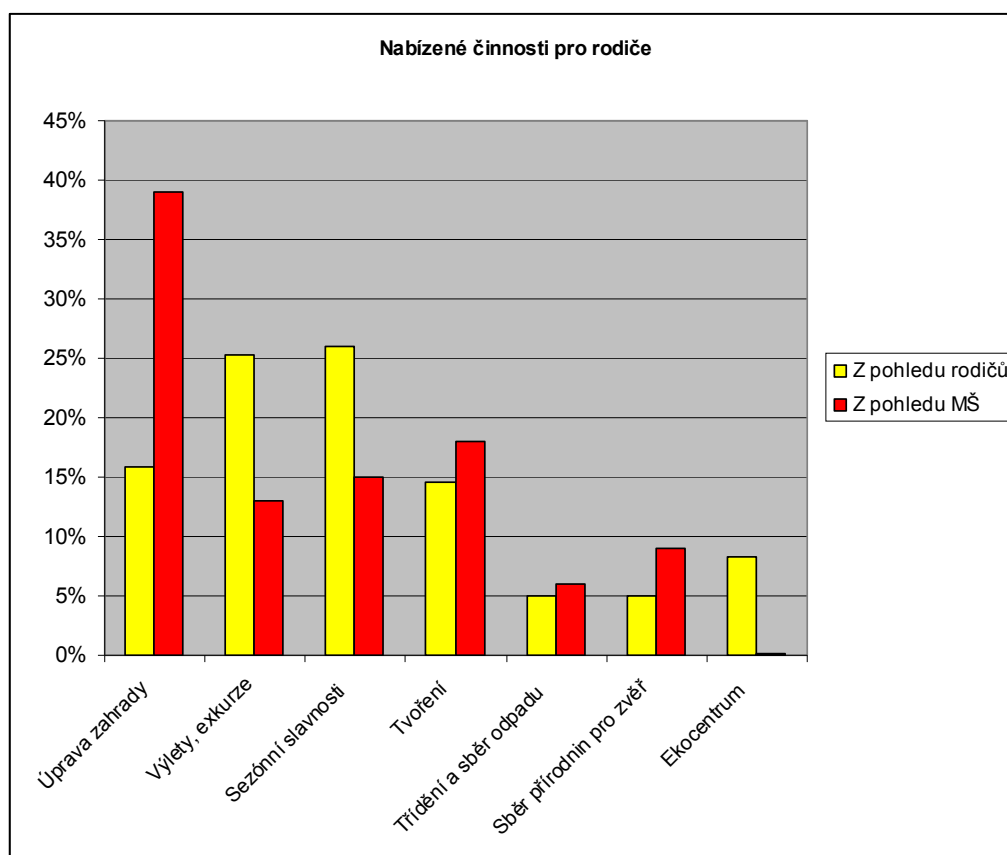
Graf č. 23: Možnost spolupráce z pohledu rodičů

Z grafů je patrné, že odpovědi rodičů a pedagogických pracovníků mateřských škol se téměř shodují. Z prvního grafu je čitelné, že spolupráci rodičům neumožňuje 18 %

z dotazovaných mateřských škol. Rodiče jsou v tomto ohledu trochu více kritičtí a uvádí, že možnost spolupracovat v této oblasti jim neumožňuje 22 % mateřských škol.

3.1.2 Nejčastěji nabízené aktivity v rámci spolupráce MŠ a rodiny

Možnost odpovědi: otevřená (odpovědi byly pro zjednodušení roztrženy do sedmi kategorií)

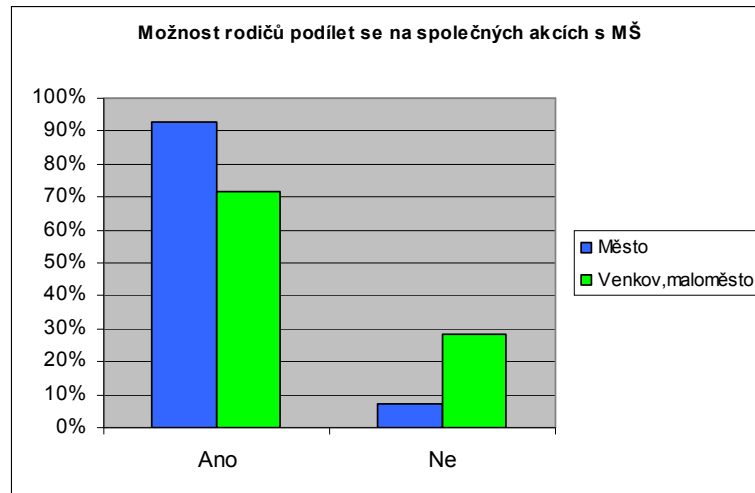
Graf č. 24: Nabízené činnosti pro rodiče – porovnání odpovědí rodičů a MŠ

Z pohledu učitelek mateřských škol jsou nejčastějšími uskutečňovanými aktivitami, které podporují spolupráci MŠ a rodiny v oblasti environmentálního vzdělávání: úpravy zahrady (39 %), tvořivé odpoledne (18 %), různé sezónní slavnosti (15 %) a výlety, exkurze (13 %). Rodiče uvádí, že nejvíce jim mateřské školy nabízejí tyto společné činnosti: sezónní slavnosti (26 %), výlety a exkurze (25 %), úpravy zahrady (16 %) a tvořivé odpoledne (15 %). Výpovědi respondentů se téměř shodují, pouze se liší různými procenty. Velký rozdíl je patrný u úprav zahrady, kdy učitelky vypovídají

o tom, že se s rodiči na této činnosti podílí v 39 % případů, rodiče však uvádí, že jim MŠ tuto formu spolupráce nabízí pouze v 16 % případů. Méně uskutečňovanými aktivitami jsou: sběr přírodnin a následné odnesení zvířatům do krmelce (odpovědi učitelek uvádí 9 %, rodičů 5 %), třídění odpadů a sběr surovin se podle učitelek uskutečňuje v 6 % případů a podle rodičů v 5 % případů. Návštěvu ekocentra zde zmínili pouze rodiče dětí, kteří uvedli, že se o takovou formu spolupráce jedná v 8 % případů.

3.2 Porovnání venkovských a městských mateřských škol

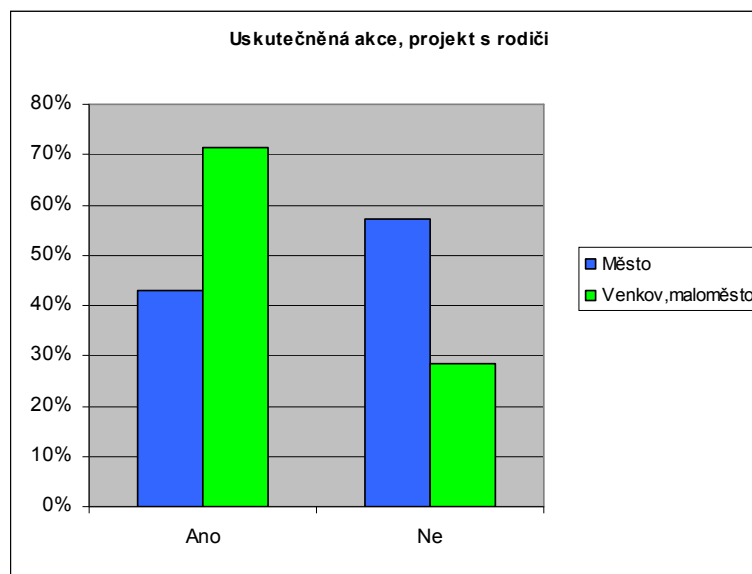
3.2.1 Možnost rodičů podílet se na společných akcích s MŠ

Graf č.25: Možnost rodičů podílet se na společných akcích s MŠ

Z grafu je patrné, že mateřské školy sídlící ve městě nabízí rodičům dětí větší možnost spolupráce v této oblasti (93 %), než venkovské či maloměstské mateřské školy (71 %). Spoluúčast rodičů na společných akcích neumožňuje 29 % venkovských či maloměstských mateřských škol a pouze 7 % městských mateřských škol.

3.2.2 Uskutečněná akce nebo projekt s rodiči, s env. tematikou

Graf č.26: Uskutečněná akce, projekt s rodiči

Tento graf vyvrací fakta z předchozího grafu. Zde naopak o uskutečněné společné akci MŠ s rodiči vypovídá 71 % venkovských či maloměstských mateřských škol a pouze 43 % městských mateřských škol. Společné činnosti s rodiči doposud neuskutečnilo 57 % městských školek a 29 % venkovských a maloměstských školek.

Z porovnání grafů č. 25 a grafu č. 26 usuzují, že městské mateřské školy sice rodičům možnost spolupráce v environmentální oblasti umožňují, ale zároveň pro ně tyto akce neorganizují. Zato venkovské a maloměstské MŠ se v odpovědích naprosto shodují, jelikož vypovídají, že 71 % těchto školek rodičům spolupráci umožňuje a 71 % jich také konkrétní společnou činnost či akci na toto téma uskutečnilo.

3.3 Shrnutí výsledků výzkumu

Dotazníkového šetření se zúčastnilo 139 rodičů dětí, které pravidelně navštěvují mateřskou školu a 34 pedagogických pracovníků mateřských škol.

Cílem výzkumu bylo zjistit, na jaké úrovni je spolupráce rodiny a MŠ v oblasti environmentálního vzdělávání předškolních dětí.

Výzkum poukazuje na to, že 91 % mateřských škol věnuje environmentálnímu vzdělávání větší pozornost a 9 % nikoli. 94 % pedagogických pracovníků informuje rodiče o vzdělávání jejich dětí v této oblasti, oproti nim 6 % učitelek nepřikládá sdělování těchto informací větší význam, a proto rodiče neinformují vůbec. Povědomí o environmentálním vzdělávání dětí v MŠ má 87 % rodičů a 13 % rodičů o tomto vzdělávání dětí neví. Informace jsou rodičům nejčastěji předávány písemně - formou informačních nástěnek (46 %) a skupinově - pomocí třídních schůzek (33 %). Nejméně využívaný způsob přenosu informací je prostřednictvím individuálních rozhovorů s rodiči dětí (21 %). Z odpovědí rodičů je patrné, že největším zdrojem informací v této oblasti jsou především jejich děti.

99 % rodičů si uvědomuje důležitost environmentální výchovy v mateřské škole, pouze Zájem rodičů dozvídat se informace o environmentálním vzdělávání jejich dětí v MŠ není příliš vysoký. Nejvíce (38 %) projeveného zájmu o tyto informace má necelá 1/4 rodičů. Pouze 6 % odpovědí vypovídá o zájmu velkého počtu rodičů (více než 75 % rodičů).

82 % mateřských škol umožňuje rodičům spolupráci v environmentálním vzdělávání jejich dětí, oproti nim 18 % mateřských škol spolupráci neumožňuje. Z pohledu rodičů však spolupráci umožňuje 78 % mateřských škol a 22 % mateřských škol nikoli.

Pouze 59 % mateřských škol již v minulosti uskutečnilo společnou akci s rodiči týkající se environmentálního vzdělávání a 41 % mateřských škol podobnou akci ještě nezorganizovalo. Uskutečněných akcí se zúčastnilo 62 % rodičů a 38 % rodičů se akce nezúčastnilo. Nejčastěji uskutečňované společné akce představují: úpravy školních zahrad, výlety a exkurze, tvořivá odpoledne a sezónní slavnosti. V menší míře potom návštěvy center ekologické výchovy, sběr přírodnin pro zvěř a spolupráce při třídění odpadu a sběru surovin.

Zájem rodičů podílet se na společných akcích s MŠ je větší než zájem se informace pouze dozvídat. Největší zájem rodičů spolupracovat s MŠ (38 %) má necelá 1/4 rodičů. 15 % představuje velký počet rodičů, kteří mají o spolupráci zájem (více než 75 % rodičů).

68 % rodičů nikdy nenavrhl učitelkám nějaký nápad na společnou akci či aktivitu s environmentální tematikou. Z 32 % rodičů, kteří s takovým nápadem přišli, se v nejvíce případech jednalo o návrh na společný výlet či exkurzi (50 %). 29 % rodičů nabídlo svoje profesní zkušenosti a vědomosti týkající se ukázky chovu či odchytu zvířete, někteří přišli s nápadem na vylepšení školní zahrady (14 %) či uspořádání pohádkového dne v přírodě (7 %).

Z mateřských škol, které společnou environmentálně laděnou akci s rodiči nikdy neorganizovaly, by o její realizaci v budoucnu mělo zájem pouze 30 % z nich a ve většině případech by se jednalo o všelijaké úpravy týkající se školní zahrady. 25 % mateřských škol zájem o realizaci nemá a 45 % mateřských škol o tomto nápadu zatím neuvažovalo. Budoucí zorganizované akce by se nezúčastnily jen 4 % rodičů. 34 % rodičů by se společné akce rádo zúčastnilo a nejvíce rodičů (62 %) by se možná zúčastnilo. Rozhodli by se však podle konkrétní nabídky.

Pokud by si rodiče mohli vybrat činnost, podporující environmentální vzdělávání dětí a spolupráci s mateřskou školou, jednalo by se nejvíce o tyto aktivity: výlet do přírody (15,4 %), sběr kaštanů a plodů pro zvířata (15,1 %), tvořivé odpoledne na téma přírodniny (13,7 %). Menší zájem rodiče projeví o následující činnosti: procházka a sběr odpadků v okolí MŠ (8,3 %), vybudování záhonku na zahradě MŠ (8,2 %), návštěva ekocentra (6,9 %), odpoledne věnované povídání o koloběhu vody (6,7 %), tvoření na téma třídění odpadu (6,4 %), výroba ručního papíru (6 %). Činnosti, které rodiče zaujaly nejméně: sběr jablek a výroba moštu (4,8 %), pomoc při úpravách školní zahrady (4,6 %), tvořivé odpoledne na téma ovčí rouno (3,4 %).

3.3.1 Komentář výsledků

Podle výsledků výzkumu usuzují, že ve většině mateřských škol (91 %) je environmentálnímu vzdělávání věnována větší pozornost. Stále ale zůstávají některé školky, které nekladou vzdělávání dětí v této oblasti velký význam. Zarazilo mě, že

někteří rodiče (13 %) nemají povědomí o environmentálním vzdělávání jejich dětí v MŠ. Myslím si, že to není způsobeno pouze nedostatkem informací ze strany učitelek, ale tento problém poukazuje i na nedostatečnou komunikaci rodičů s dětmi. Podle mého názoru je škoda, že jsou informace rodičům předávány nejčastěji písemnou formou. Jsou to právě individuální rozhovory učitelek s rodiči co upevňuje a posiluje vzájemnou komunikaci a spolupráci.

99 % rodičů zastává názor, že environmentální vzdělávání předškolních dětí je velice důležité. Některé názory rodičů mě však zarazily a myslím, že o této problematice mají nedostatek informací a neuvědomují si, co vše v sobě environmentální vzdělávání skrývá a do jakých oblastí zasahuje. Velký počet rodičů si totiž dle průzkumu myslí, že environmentální výchova se týká pouze třídění odpadů a globálních problémů.

Co se týče spolupráce s rodiči, vyšly z výzkumu zajímavé, a odlišné výsledky. Většina pedagogických pracovníků (82 %) tvrdí, že rodičům dětí spolupráci v environmentálním vzdělávání umožňuje, ale pouze 59 % z nich potvrzuje, že se s rodiči na nějakém projektu či akci s touto tematikou skutečně podílely. Z těchto výsledků usuzuji, že tento výzkum není příliš objektivní. Při vyhodnocování dotazníků bylo zajímavé sledovat, jak učitelky z jedné školky (někdy i ze stejné třídy) měly naprosto odlišné názory. Celkově pedagogické pracovnice hodnotily svou práci a spolupráci s rodinou kladně, zato rodiče byli v tomto ohledu mnohem kritičtější. Z porovnání venkovských a městských mateřských škol vyšlo najevo, že společné aktivity s rodiči více uskutečňují školky venkovské. Vždy ale samozřejmě záleží na konkrétní mateřské škole.

Nejčastěji uskutečňované akce, které mateřské školy rodičů nabízejí, jsou úpravy školních zahrad, výlety a exkurze, tvořivá odpoledne a sezónní slavnosti. Myslím, že tímto mateřské školy naplňují přání rodičů, jelikož rodiče mají nejvíce zájem o tyto činnosti: výlety do přírody, sběr kaštanů a plodů pro zvěř a následné odnesení do krmelce, tvořivá odpoledne s přírodninami.

Co se týče mateřských škol, které s rodiči společnou akci s environmentální tematikou ještě nikdy neuskutečnily, by o její realizaci v budoucnu mělo zájem pouze 30 % z nich. Myslím si, že je to způsobeno především nezájmem učitelek dělat nějakou práci navíc. Víím, že zorganizování takové akce je náročné na přípravu z hlediska času i organizace, ale výsledek určitě vždy stojí za to.

4 NÁVRHY SPOLEČNÝCH AKTIVIT S ENVIRONMENTÁLNÍ TÉMATIKOU, PROHLUBUJÍCÍ SPOLUPRÁCI MŠ A RODINY

4.1 „Jablkobraní“

Obr. č. 1: Jablka

Zdroj: http://www.lidovky.cz/foto.asp?r=dobra-chut&foto1=GLU3e4d92_jablka.jpg

Tuto akci by bylo vhodné uspořádat na začátku podzimu, v období sklizně jablek. Díky společným aktivitám se děti mohou dozvědět, co všechno můžeme z jablek vyrobit a jak je můžeme využít. Různé činnosti si děti mohou vyzkoušet v praxi společně s rodiči.

Cíle (záměry):

- podpora a upevnění vzájemné spolupráce mateřské školy a rodiny v oblasti environmentálního vzdělávání
- osvojení si poznatků o sklizni jablek a možnostech jejich využití
- upevnění vztahu k přírodě, k darům, které nám dává
- osvojení si praktických dovedností přiměřených věku
- uvědomění si potřeby starat se o ovocné stromy

NABÍDKA ČINNOSTÍ, KTERÉ BY V RÁMCI AKCE MOHLY PROBĚHNOUT:

1. Společná sklizeň jablek (na školní zahradě, v sadu, či v okolí MŠ)

Sklizeň by bylo vhodné zorganizovat před samotným „jablkobráním“. Děti za pomoci rodičů a učitelek mohou sbírat spadaná jablka a rovnat je do beden. Tímto způsobem se děti seznámí s prací, která se při sklizni provádí.

2. Moštování jablek – výroba jablečného moštu

Při této činnosti si děti vyzkouší, jak z jablek získáme lahodnou šťávu plnou vitamínů, kterou můžou popíjet během společného odpoledne. Při této fyzicky náročné činnosti uplatní svou sílu především tatínkové děti.

3. Pečení jablečného závinu

Při této aktivitě pro změnu využijeme kuchařských zkušeností maminek. Samotné výrobě předchází okrajování jablek, přičemž děti posílí a procvičí jemnou motoriku. Okrájené slupky můžeme využít na přípravu jablečného čaje. Děti si také vyzkouší strouhání, vypracování a válení těsta a seznámí se s postupem přípravy závinu. Hotový moučník poslouží jako skvělá odpolední svačinka.

4. Ozdobné vykrajování z jablek

Na tuto činnost si můžeme pozvat specialistu z cateringové společnosti, který všechny okouzlí ukázkou ozdobného vyřezávání z jablek.

4.2 „Jako lesní mravenci“

Obr. č. 2 : Lesní mraveniště

Zdroj: http://www.sciencephoto.com/image/371131/530wm/Z3450860-Ant_hill-SPL.jpg

Tento program má za úkol seznámit děti i jejich rodiče s životem lesních mravenců. Dozvíme se, jak mravenci vypadají, kde žijí, čím se živí a hlavně se pokusíme pochopit jejich důležitý význam pro les. O mravencích nám může povyprávět pracovník ekocentra, nebo si informace nastuduje jedna z učitelek. Odpoledne bude plné zajímavých her a činností a nebude chybět ani procházka do lesa s ukázkou mraveniště.

Cíle (záměry):

- podpora a upevnění vzájemné spolupráce mateřské školy a rodiny v oblasti environmentálního vzdělávání
- seznámení s životem lesních mravenců
- ukázka mraveniště v lese
- uvědomění si potřeby chránit les a starat se o něj
- rozvoj jemné a hrubé motoriky a orientace v prostoru
- rozvoj všech smyslů prostřednictvím smyslových her
- získání nových vědomostí a poznatků o lesních mravencích

NABÍDKA ČINNOSTÍ, KTERÉ BY V RÁMCI AKCE MOHLY PROBĚHNOUT:

1. Vyprávění o životě mravenců

Cílem je předat určité poznatky a informace o mravencích zábavnou a zajímavou formou prostřednictvím obrázků, či dramatizace.

„Mravenci mají malé tělíčko s větší hlavou, na které jsou umístěna velká tykadla. Hlavu a hrud' mají rezavě hnědou a zadeček červenohnědý. Mravenci bydlí v mraveništi, které vypadá jako velká kupa. Mraveniště je vybudováno z jehličí, stébel, stopek, suchého listí a větviček a je zpevněno malými kamínky. Vše je uspořádáno v určitém stavebním řádu tak, aby voda, která na mraveniště spadne, stékala po povrchu kupy dolů a nedostala se dovnitř. Na povrchu jsou patrné velké otvory, které slouží jako brány do mraveniště. Okolí mraveniště je bohatě protkané mravenčími cestami, které vedou do již zmíněných otvorů. Všichni mravenci i mraveniště jsou zákonem chráněni, protože jsou pro les velmi prospěšní. Hubí totiž velké množství škodlivého hmyzu, který by v lese mohl způsobit velké škody.“
(Čížková, 1996)

2. Smyslové hry

ČICH - hra s olejíčky

Motivace ke hře:

„Lesní mravenci se mezi sebou rozeznávají podle vůně. Mravenci z každého mraveniště voní jinak a díky tomu se mezi sebou poznají mravenci ze všech mravenišť v lese. My si teď na takové mravence zkusíme zahrát!“

Návod na hru:

Děti společně s rodiči zavřou oči a počkají, až jim paní učitelka na prst nanese voňavý olejíček. Celkem použijeme dva či tři různé olejíčky. Musí se od sebe výrazně lišit, aby je děti snadno rozeznali. Nyní mají všichni mravenci (děti a rodiče) za úkol rozdělit se do svých „mravenčích rodů“ podle vůně.

HMAT - „Mravenci v noci“

Motivace ke hře:

„Když nastane večer a je tma, musí se mravenci spolehnout na svá tykadla, pomocí kterých ohmatávají a poznávají překážky na cestě. Vyzkoušíme si, že to mravenci v noci nemají vůbec snadné!“

Dětem zavážeme oči a pomocí hmatu budou poznávat různé předměty.

3. Hry zaměřené na jemnou a hrubou motoriku

- stavení mraveniště - například z klacíků, větviček a kamínků
- výroba „mravenčích kukel“ - pomocí techniky plstění s mýdlem, z ovčího rouna
- Pohybová hra „na mravenčí královnu“

Návod na hru:

Děti stojí v kruhu, uprostřed něj je židle (trůn mravenčí královny). Na ni posadíme jedno dítě, které bude mít zavřené oči (spí) a na hlavě korunu. Děti říkají říkanku:

„Královna sedí na trůně,

v té mravenčí koruně.

Kdo korunu z hlavy sejme,

na mravenčí trůn si sedne!“

Potom se jednomu dítěti dá znamení (např. mrknutí či pohazení) a to musí „královně“ korunu sebrat a oběhnout s ní kolem ostatních dětí a posadit se na trůn. Pokud se mu to podaří, aniž by ho „královna“ chytila, dělá „mravenčí královnu“ on.

4. Společná procházka do lesa

Cílem procházky je najít v lese mraveniště a pozorovat, jak se mravenci chovají.

Pokus č.1: Pozorování mravenčích cestiček

Pozorujeme mravenčí cesty kolem mraveniště. Všimneme si, že cesty vedou na všechny strany, všelijak se klikatí, vedou přes kameny, prohlubně, kořeny stromů

a všelijaké další překážky. Některé cestičky vedou až k dalšímu mraveništi. Cestičky můžeme také zkusit spočítat.

Pokus č. 2: Jakou mají mravenci sílu

Sledujeme, co mravenci přinášejí do mraveniště po mravenčích cestách. Můžeme vidět, jak mravenci nosí do mraveniště svou kořist (hmyz a jeho larvy), ale i všelijaký materiál (větvičky, jehličí, suché listy, kamínky...). K nošení používají svá kusadla. Sledujeme, že břemeno, které mravenci nesou, je mnohdy několikrát větší než jejich tělíčko.

Pokus č. 3: Jak se mravenci brání proti nepříteli

Zkusíme sledovat, jak se i malý mravenec dokáže bránit, když mu hrozí nebezpečí.

Když si vezmeme do ruky větvičku a budeme jí pomalu přibližovat k mravencům pochoduujícím po cestičce, můžeme sledovat, že jakmile mravenci větvičku zpozorují, ihned se zastavují a zaujmají obranné postavení. Vypadají, jako by se posadili, přední část svého těla vztyčily a s otevřenými kusadly čekali, co se bude dít. Pokud větvičku přiložíme až k nim, okamžitě se do ní zakousnou.

Mravenci se však dokáží bránit ještě účinnější chemickou zbraní - kyselinou mravenčí, která se nachází v jejich těle. Můžeme si to ověřit tak, že položíme na mraveniště papírový kapesník, a lehce na něj poklepeme. Po chvíli se na kapesníku budou hemžit desítky mravenců. Potom kapesník zvedneme z mraveniště, opatrně z něj oklepeme mravence a přivoníme si k němu. Ucítíme kyselý zápach, který dokazuje, že byl potřísněn kyselinou mravenčí (Čížková, 1996).

5. Sběr odpadků v lese

Cestou lesem můžeme sbírat odpadky a vše, co do lesa nepatří, do předem připravených pytlů. Budeme si tímto způsobem hrát na mravence, kteří čistí les, ale něco tak velikého, jako jsou odpadky, neunesou. Pomůžeme tak lesu i zvířatům, které by se o ně mohly poranit.

ZÁVĚR

Cílem mé bakalářské práce bylo zjistit, na jaké úrovni je spolupráce mateřských škol a rodičů dětí v oblasti environmentálního vzdělávání předškolních dětí. Zda mateřské školy umožňují rodičům spolupráci v této oblasti a jestli mají rodiče zájem a chuť s mateřskou školou spolupracovat.

Podářilo se mi zrealizovat dotazníkové šetření, kterým jsem kromě základního výzkumu chtěla v rodičích i učitelkách mateřských škol probudit větší zájem o problematiku environmentálního vzdělávání dětí v mateřské škole.

V první řadě bylo podstatné zjistit, zda jsou rodiče o environmentálním vzdělávání jejich dětí v MŠ informováni a zda mají zájem tyto informace získávat. Ukázalo se, že většina rodičů je o environmentálním vzdělávání dětí plně informována, nejeví však větší zájem se tyto informace dozvídat. Informace jsou rodičům předávány nejčastěji písemně, prostřednictvím informačních nástěnek, nebo skupinově pomocí třídních schůzek. Myslím, že kdyby učitelky rodiče informovaly individuálně, vedlo by to k zlepšení vzájemné komunikace a tím i ke zlepšení jejich vztahu a spolupráce v této oblasti. Velkým informačním zdrojem pro rodiče jsou především jejich děti. Z jejich vyprávění se tak rodiče dozvídají i o všelijakých činnostech a aktivitách týkajících se environmentální výchovy v mateřské škole. Někteří rodiče však vypověděli, že o environmentálním vzdělávání jejich dětí v MŠ nevědí a nezískávají ze strany učitelek žádné informace.

Ve většině mateřských škol je spolupráce rodičům v této oblasti umožňována. Na druhou stranu však vyšlo najevo, že realizace společných aktivit s rodiči se uskutečňuje jen v polovině případů. Myslím, že výsledky jsou rozporuplné. Učitelky sice tvrdily, že rodičům spolupráci nabízejí, ale přitom na otázku, zda se s rodiči podílely na nějaké společné akci týkající se environmentální výchovy odpovídaly záporně. Z výsledků jednotlivých mateřských škol a tříd, které se v několika případech podstatně lišily, by se dalo usoudit, že respondenti nevyprávěli zcela pravdivě. Může se však jednat o individuální odlišný pohled a názor na tuto problematiku.

Společné akce a aktivity, které mateřské školy rodičům nabízí, jsou nejčastěji zaměřeny na úpravy školních zahrad, výlety a exkurze, tvořivá odpoledne a sezónní slavnosti. Myslím, že by jak pro rodiče s dětmi, tak pro učitelky, bylo velkým přínosem, kdyby

se nebáli experimentovat, vymýšlet a realizovat nové nápady a společné aktivity, které by mohly obohatit environmentální vzdělávání předškolních dětí. Stále opakující se činnosti se mohou pro rodiče i učitelky stát jakousi nezáživnou rutinou, které nebudou přikládat větší význam. Jsem si vědoma toho, že příprava a realizace společných akcí je časově a organizačně náročná, ale učitelky mohou do příprav zapojit i rodiče dětí a přispět tak k prohlubování vzájemné spolupráce.

Ze všech mateřských škol, které dosud s rodiči v environmentální oblasti nespolupracovaly, uvedla pouze 1/3 z nich, že by v budoucnu měly zájem společnou akci s rodiči uspořádat. Je velká škoda, že některé školky nejeví zájem s rodiči spolupracovat, a ani nemají snahu pokusit se společnou akci prohlubující environmentální vzdělávání dětí uspořádat. Ne vždy se výsledek podaří a chápu, že motivace pro přípravu dalších projektů potom není příliš velká, ale pokus vždy stojí za to. Právě tato spolupráce mateřské školy a rodiny v oblasti environmentálního vzdělávání může mít jak pro rodinu, mateřskou školu, tak především pro dítě, podstatný a nenahraditelný význam.

POUŽITÉ ZDROJE

BEČVÁŘOVÁ, Zuzana. *Současná mateřská škola a její řízení*. Praha : Portál, 2003. 152 s. ISBN 80-7178-537-7.

ČÍŽKOVÁ, Zdena. *Ekologická výchova nejmenších a malých*. Praha : Pražské ekologické centrum, 1996. 88 s. ISBN 80-901377-5-X

HARTL, P; HARTLOVÁ, H. *Velký psychologický slovník* . 4. vyd., Praha : Portál, 2010. 800 s. ISBN 978-80-7367-686-5

HEDERER, Josef. *Životní prostředí a výchova*. Praha : Portál, 1994. 51 s. ISBN 80-85282-88-7.

KRAUS, Blahoslav. *Základy sociální pedagogiky*. Praha : Portál, 2008. 216 s. ISBN 978-80-7367-383-3.

MÁCHAL, Aleš. *Průvodce praktickou ekologickou výchovou*. Brno : Rezekvítek, 2000. 80-902954-0-1

MATĚJČEK, Zdeněk. *Dítě a rodina v psychologickém poradenství*. 1. vyd. Praha: Státní pedagogické nakladatelství, 1992. 223 s. ISBN 80-04-25236-2.

OPRAVILOVÁ, E; GEBHARTOVÁ, V. *Rok v mateřské škole.*. Praha : Portál, 2003. 492 s. ISBN 80-7178-847-3

PETRUSEK, Miloslav a kol. *Velký sociologický slovník*. Sv.2, P-Z. Praha : Karolinum, 1996. ISBN 80-7184-310-5.

VRTIŠKOVÁ, Kateřina. *Co vyprávěl starý dub*. Vrané nad Vltavou : ZO ČSOP Zvoneček, 2008.

VÝROST, J; SLAMĚNÍK, I. *Aplikovaná sociální psychologie*. Praha : Portál, 1998. 383 s. ISBN 80-7178-269-6.

SMOLÍKOVÁ, Kateřina a kol. *Rámcový vzdělávací program pro předškolní vzdělávání*. Praha : VÚP, 2006. 48 s. ISBN 80-87000-00-5.

Environmentální vzdělávání, výchova a osvěta. *Ministerstvo životního prostředí* [online]. 2008 [cit. 2012-01-19]. Dostupné z: <http://www.mzp.cz/cz/evvo>

SEZNAM GRAFŮ

Graf č. 1: Lokalita mateřské školy

Graf č. 2: Zvýšená pozornost environmentálnímu vzdělávání v ŠVP mateřské školy

Graf č. 3: Informace pro rodiče o environmentálním vzdělávání v MŠ

Graf č. 4: Způsob předávání informací o environmentálním vzdělávání rodičům

Graf č. 5: Zájem rodičů dozvídat se informace o environmentálním vzdělávání v MŠ

Graf č. 6: Možnost rodičů podílet se na společných akcích s environmentální tematikou

Graf č. 7: Zájem rodičů podílet se na společných akcích s environmentální tematikou

Graf č. 8: Nápady rodičů na společnou aktivitu

Graf č. 9: Nápady rodičů

Graf č. 10: Uskutečněná společná akce, environmentálně laděná, s rodiči dětí

Graf č. 11: Uskutečněná akce MŠ a rodičů - z pohledu MŠ

Graf č. 12: Účast rodičů na společných akcích

Graf č. 13: Zájem učitelek zrealizovat společnou akci s rodiči

Graf č. 14: Mají rodiče povědomí o environmentálním vzdělávání dětí v MŠ

Graf č. 15 : Zdroj informací rodičů o environmentálním vzdělávání dětí v MŠ

Graf č. 16 : Důležitost environmentální výchovy v MŠ z pohledu rodičů

Graf č. 17: Možnost spolupráce s MŠ v environmentálním vzdělávání dětí

*Graf č. 18: Nejčastější nabízené aktivity pro rodiče s environmentální tematikou
- z pohledu rodičů*

Graf č. 19: Účast rodičů na nabízených akcích MŠ

Graf č. 20: Zájem rodičů o účast na společných akcích s environmentální tematikou

Graf č. 21: Kterým činností by rodiče v rámci spolupráce s MŠ dali přednost

Graf č. 22: Možnost spolupráce z pohledu pedagogických pracovníků MŠ

Graf č. 23: Možnost spolupráce z pohledu rodičů

Graf č. 24: Nabízené činnosti pro rodiče - porovnání odpovědí rodičů a MŠ

Graf č. 25: Možnost rodičů podílet se na společných akcích s MŠ

Graf č. 26: Uskutečněná akce, projekt s rodiči

SEZNAM OBRÁZKŮ

Obr. č. 1: Jablka

Obr. č. 2 : Lesní mraveniště

Obr. č. 3: Babička kořenářka

Obr. č. 4: Kompost

Obr. č. 5: Bylinková spirála

Obr. č. 6: Záhon

Obr. č. 7: Bludné kameny

Obr. č. 8: Bylinky a vřesovce

Obr. č. 9: Pyramida s lesními jahodami

Obr. č. 10: Vrbové týpí

Obr. č. 11: Kamenné království skřítků

Obr. č. 12: Kamenné království

Obr. č. 13: Rodiče při práci I.

Obr. č. 14: Rodiče při práci II.

PŘÍLOHY

Seznam příloh:

Příloha č. 1: Ukázka projektu „Babička kořenářka“ z MŠ Duha Soběslav

Příloha č. 2: DOTAZNÍK PRO PEDAGOGICKÉ PRACOVNÍKY MATEŘSKÝCH ŠKOL

Příloha č. 3: DOTAZNÍK PRO RODIČE DĚTÍ, KTERÉ NAVŠTĚVUJÍ MŠ

Příloha č. 4: Kalendář významných dnů týkajících se životního prostře

Příloha č. 1:

Ukázka projektu „Babička kořenářka“ z MŠ Duha Soběslav

Obr. č. 3: Babička kořenářka, Zdroj: MŠ Duha Soběslav

Tento projekt mateřské školy Duha, sídlící v Soběslavi stojí v každém případě za zmínku a zaslouží si být stručně předveden v této práci, jelikož je příkladem skvělé spolupráce mateřské školy a rodičů v oblasti environmentálního vzdělávání.

Cíl projektu:

Projekt vznikl za cílem podpořit environmentální vzdělávání a výchovu dětí předškolního věku, jako součást vzdělávacího programu mateřské školy. Jelikož pedagogové této mateřské školy kladou velký důraz na kvalitní a dobrou spolupráci s rodinou, rozhodli se rodiče zapojit do tohoto projektu a prostřednictvím společných aktivit podpořit hlavní myšlenky jejich práce.

Záměry a cíle tohoto projektu směřují k naplnění této myšlenky:

„Abychom pochopili pravidla ekologického chování a dokázali se jimi řídit, potřebujeme vlastnosti a schopnosti jako jsou: láska k přírodě, omezování vlastních potřeb, šetrnost, schopnost rychle se přizpůsobit měnícím se podmínkám a schopnost vlastního úsudku a jednání. Předpokladem pro rozvoj těchto vlastností je ochota poznat sám sebe a síla pracovat na sobě. Základem je proto nutné položit již u malých dětí.“

(Elfriede Pausewangová)

Projekt je zaměřen na 5 okruhů aktivit, které spolu úzce souvisí a vytváří celek, který by měl přinést očekávané výstupy:

1. Stanovení záměrů a činností, které posílí environmentální vzdělávání dětí.
2. Realizace jednotlivých zón na zahradě MŠ, výroba dendrologických zásobníků a zakoupení pomůcek (ve spolupráci s rodiči).
3. Další vzdělávání pedagogických pracovníků.
4. Výlety a exkurze s danou tematikou.
5. Spolupráce s rodinou a osvěta.

Spolupráce s rodiči:

Úzká spolupráce s rodiči na tomto projektu byla zahájena v okamžiku, kdy pedagogické pracovnice MŠ byly rozhodnuté projekt připravit. Nejprve vytvořily anketu, jejíž cílem bylo získání názorů rodičů a informace o zájmu rodičů se na projektu podílet. Řada rodičů nabídla svou materiální i finanční pomoc a především pomoc na samotných úpravách zahrady a vybudování jednotlivých zón.

Zahrada prošla řadou nových úprav v létě roku 2008, kdy za pomoci rodičů a odborníku vznikly jednotlivé zóny, které mají za úkol podpořit environmentální vzdělávání dětí v této mateřské škole. Zahrada je nyní plně využívána i při společných akcích s rodiči a slouží jako skvělý pomocník při posilování vzájemné spolupráce rodičů a MŠ v oblasti environmentálního vzdělávání.

Zde jsou popsány jednotlivé zóny:

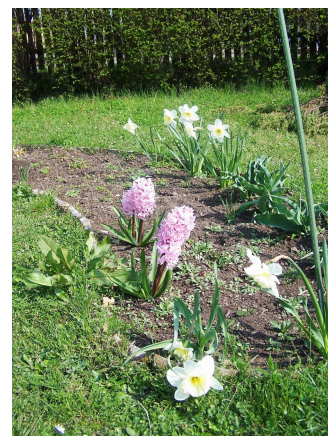
1. Zóna - KOMPOST

Obr. č. 4: Kompost, Zdroj: MŠ Duha Soběslav

Vzdělávací nabídka: přihazování shrabaného listí, pozorování brouků a žížal v kompostu, pozorování zvýšené teploty v kompostu, pozorování tlení přírodního materiálu, pokus s vložením nevhodného materiálu do kompostu.

2. Zóna – ZÁHON, BYLINKOVÁ SPIRÁLA

Obr. č. 5: Bylinková spirála, Obr. č. 6: Záhon, Zdroj: MŠ Duha Soběslav

Vzdělávací nabídka: Sazení květin a rostlin, zlévání, pletí plevelu, rozlišování rostlin podle vzhledu a vůně, využití bylin v jídelníčku, sušení bylin, pozorování růstu a změn.

3. Zóna – BLUDNÉ KAMENY

Obr. č. 7: Bludné kameny, Zdroj: MŠ Duha Soběslav

Vzdělávací nabídka: pozorování vlastností různých druhů nerostů, praktické zkoumání vlastností kamenů, využití kamenů k relaxaci.

4. Zóna - BYLINKY A VŘESOVCE NA SUCHÉ ZÍDCE

Obr. č. 8: Bylinky a vřesovce, Zdroj: MŠ Duha Soběslav

Vzdělávací nabídka: pozorování odlišných podmínek růstu, poznávání bylin podle vůně, využití bylin k vaření čaje, sušení bylinek k použití do jídelníčku a k vložení do herbáře, pojmenování částí rostlin, ochrana rostlin před škůdci.

5. Zóna - PYRAMIDA S LESNÍMI JAHODAMI

Obr. č. 9: Pyramida s lesními jahodami, Zdroj: MŠ Duha Soběslav

Vzdělávací nabídka: sázení jahod, pozorování růstu květů, pozorování plodů (chuť, vůně), zalévání, péče o jahody.

6. Zóna - VRBOVÉ TÝPÍ

Obr. č. 10: Vrbové týpí, Zdroj: MŠ Duha Soběslav

Vzdělávací nabídka: spolupráce při zastřihávání, zalévání, využití k hrám, ochrana před sluncem.

7. Zóna: KAMENNÉ KRÁLOVSTVÍ SKŘÍTKŮ

Obr. č. 11: Kamenné království skřítků, Zdroj: MŠ Duha Soběslav

Obr. č. 12: Kamenné království, Zdroj: MŠ Duha Soběslav

Vzdělávací nabídka: využití kamenu k sestavování skřítků, pozorování různých druhů kamenů, vnímání přírodních krás vytvořených člověkem, využití keramických předmětů z hlíny vytvořených dětmi.

Rodiče při budování zón na zahradě MŠ:

Obr. č. 13: Rodiče při práci I., Zdroj: MŠ Duha Soběslav

Obr. č. 14: Rodiče při práci II., Zdroj: MŠ Duha Soběslav

Shrnutí:

Myslím, že ředitelka i celý pedagogický sbor této mateřské školy mohou být na výsledky své práce patřičně hrdí a jít příkladem všem ostatním mateřským školám. Jak zmínila sama ředitelka: „*Nejdůležitější je navázat spolupráci s rodiči hned při vstupu dítěte do MŠ a samozřejmě dovednost rodiče umět správně zmotivovat a zaujmout!*“

Příloha č. 2:

DOTAZNÍK PRO PEDAGOGICKÉ PRACOVNÍKY MATEŘSKÝCH ŠKOL

Vážená paní ředitelko/učitelko,

jsem studentka Pedagogické fakulty v Českých Budějovicích, oboru „Učitelství pro mateřské školy“ a prosím Vás o vyplnění tohoto dotazníku, který je zcela dobrovolný a anonymní. Bude sloužit pouze jako podklad pro mou bakalářskou práci nazvanou „Spolupráce MŠ a rodiny v oblasti environmentální výchovy“.

Děkuji za věnovaný čas a ochotu, Barbora Černá

1. Kde sídlí vaše mateřská škola?

- a) město nad 100 000 obyvatel
- b) město 10 000 – 100 000 obyv.
- c) město do 10 000 obyv.
- d) venkov – vesnice

2. Věnujete ve vašem školním (třídním) vzdělávacím programu větší pozornost environmentálnímu vzdělávání dětí předškolního věku?

ANO – NE

3. Podáváte rodičům dětí informace o výuce environmentální výchovy ve vaší MŠ?

ANO - NE

Pokud ANO : Jakým způsobem předáváte informace rodičům?

- a) individuálně
- b) skupinově (třídní schůzky)
- c) písemně (na nástěnce)

4. Projevují rodiče dětí zájem dozvídat se informace o výuce ekologické výchovy, prováděných činnostech na toto téma apod.?

- a) do 25 %
- b) 25 – 50 %
- c) 50 – 75 %
- d) více než 75 %

5. Umožňujete rodičům dětí podílet se na některých aktivitách souvisejících s environmentálním vzděláváním? (např. Návštěva ekocentra, společné odpoledne s ekologickou tematikou, výlety do přírody, apod.)

ANO - NE

6. Jeví rodiče dětí zájem podílet se na těchto aktivitách?

- a) do 25 %
- b) 25 – 50 %
- c) 50 – 75 %
- d) více než 75 %

7. Přišli rodiče dětí někdy s vlastním nápadem na akci, aktivitu s environmentální tematikou?

ANO - NE

Pokud ANO : S jakým?

.....

.....

8. Podíleli jste se někdy s rodiči na společném projektu zaměřeném na environmentální vzdělávání? (např. vybudování nové zahrady, apod.)

ANO - NE

Pokud ANO : Na kterém/kterých?

.....

.....

Kolik procent rodičů se projektu přibližně zúčastnilo?

a) do 25 %

b) 25 – 50 %

c) 50 – 75 %

d) více než 75 %

Pokud NE : Měli byste zájem některý projekt s touto tematikou zrealizovat?

ANO - NE - ZATÍM JSME O TOM NEUVAŽOVALI

Pokud ANO : Který?

.....

.....

Příloha č. 3:

DOTAZNÍK PRO RODIČE DĚTÍ, KTERÉ NAVŠTĚVUJÍ MATEŘSKOU ŠKOLU

Vážení rodiče,

jsem studentka Pedagogické fakulty v Českých Budějovicích, oboru „Učitelství pro mateřské školy“ a prosím Vás o vyplnění tohoto dotazníku, který je zcela dobrovolný a anonymní. Bude sloužit pouze jako podklad pro mou bakalářskou práci nazvanou „Spolupráce MŠ a rodiny v oblasti environmentální výchovy“.

Děkuji za věnovaný čas a ochotu, Barbora Černá

Co je to environmentální (ekologická) výchova?

Environmentální výchova je pedagogický obor, který se zabývá výchovou k péči o životní prostředí. Jejím úkolem je naučit populaci respektovat, chránit a starat se o životní prostředí a také vybudování kladného citového vztahu k životnímu prostředí.

1. Víte, jestli je vaše dítě v MŠ vzděláváno v environmentální oblasti?

ANO – NE

Pokud ANO : Od koho/ odkud jste se to dozvěděl/a?

a) od svého dítěte

b) od učitelky nebo ředitelky MŠ

c) z informační nástěnky nebo internetových stránek MŠ

d) od ostatních rodičů

2. Myslíte si, že je důležité vzdělávat děti v environmentální (ekologické) oblasti?

ANO - NE

Pokud ANO: Proč si myslíte, že je to důležité?

.....

.....

3. Nabízí Vám MŠ spolupráci v oblasti environmentálního vzdělávání? (např. společné výlety do přírody, návštěva ekocentra, vybudování zahrady MŠ, Den Země, podzimní slavnosti, Den Zvířat apod.)

ANO - NE

Pokud ANO : Jakou spolupráci Vám MŠ nabízí (nabídla)?

.....

.....

Účastníte (Zúčastnil/a) jste se této spolupráce?

ANO – NE

Pokud NE : Kdyby MŠ spolupráci nabízela, měli byste zájem účastnit se této spolupráce (projektu)?

ANO - NE - MOŽNÁ (dle konkrétní nabídky)

4. Kdybyste si měl/a vybrat, které činnosti se v rámci spolupráce s mateřskou školou zúčastníte, čemu byste dal/a přednost? Činností by se účastnili učitelky/ředitelky MŠ, děti a rodiče (Vyberte a zakroužkujte max. 5 činností):

- a) výlet do přírody (pozorování rostlin a zvířat nacházejících se např. v lese)
- b) výroba ručního papíru (odpoledne věnované výrobě ruč. papíru a povídání o dalším využití recyklovaného papíru)
- c) návštěva ekocentra (s výukovým programem)
- d) odpoledne věnované povídání o koloběhu vody, zacházení s vodou, pokusy s vodou popř. prohlídka vodárny (úpravny vody)
- e) vybudování záhonku na zahradě MŠ, o který byste se společně s dětmi starali a pěstovali různé druhy zeleniny či ovoce (jednalo by se o dlouhodobější, pravidelnou záležitost)
- f) pomoc při vybudování (předělání) školní zahrady (jednalo by se o dlouhodobější spolupráci)
- g) tvořivé odpoledne věnované třídění a recyklaci odpadů
- h) tvořivé odpoledne zaměřené na výrobu různých předmětů z přírodnin
- i) tvořivé odpoledne zaměřené na výrobu drobností z ovčího rouna

j) procházka po okolí MŠ s cílem zbavit ho odpadků (společný sběr odpadků)

k) sběr kaštanů a dalších plodů a následné odnesení zvířátkům do lesa (popř. myslivci)

l) sběr jablek a následná výroba čerstvého moštu

m) jiné

.....

.....

Příloha č. 4:

Kalendář významných dnů týkajících se životního prostředí

- 21/03 První jarní den, Mezinárodní den za odstranění rasové diskriminace
- 22/03 Světový den vody
- 23/03 Světový meteorologický den
- 01/04 Den ptactva
- 07/04 Světový den zdraví
- 18/04 Mezinárodní den památek a sídel
- 21/04 Den proti hluku
- 22/04 Den Země
- 23/04 Světový den knihy a vydavatelských práv
- 24/04 Světový den laboratorních zvířat (Den boje proti vivisekci)
- 02/05 Mezinárodní den ptačího zpěvu
- 18/05 Mezinárodní den muzeí
- 24/05 Světový den národních parků
- 31/05 Den otvírání studánek
- 01/06 Den dětí
- 02/05 Mezinárodní den ptačího zpěvu
- 03/05 Světový den svobody tisku
- 15/05 Mezinárodní den rodiny
- 18/05 Mezinárodní den muzeí
- 24/05 Světový den národních parků
- 31/05 Den otvírání studánek
- 05/06 Světový den životního prostředí

08/06 Mezinárodní den oceánů

17/06 Světový den boje proti suchu a rozšiřování pouští

21/06 Den květů, Letní slunovrat

26/06 Světový den boje proti zneužívání drog

09-10/09 Dny evropského dědictví

09/08 Mezinárodní den původních obyvatel světa

08/09 Mezinárodní den gramotnosti

14/09 Mezinárodní akce „Clean up the World“ - Uklidme svět

16/09 Mezinárodní den ochrany ozonové vrstvy

23/09 Podzimní rovnodennost

01/10 Světový den lidských sídel, Světový den vegetariánství, Mezinárodní den seniorů

04/10 Světový den zvířat

16/10 Světový den výživy

20/10 Den stromů

21/10 Den původních odrůd jablek

24/10 Den OSN

11/11 Den proti drogám

14/11 Den bez aut

16/11 Mezinárodní nekuřácký den

24/11 Světový den bez nákupů

01/12 Světový den boje proti AIDS

03/12 Mezinárodní den osob s postižením

05/12 Mezinárodní den dobrovolníků pro hospodářský a sociální rozvoj

10/12 Den lidských práv

29/12 Mezinárodní den biologické rozmanitosti